PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto V - Cena 15 lir - 10 jugolir - 2.50 din | TRST petek 7. januarja 1949 | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | Štev. 5 (1095)

Beraški imperializem

Takozvano resno, polresno in povsem neresno krajevno reakcionarno časopisje se zadnje čase, v politični orientaciji zmedenega človeka, ki živi iz dneva v dan v večnem strahu pred jutrišnjo nepredvidenostjo, mnogo razpisuje o jugoslovanskem «vprašanju». Ganljivo pada iz ekstrema v ekstrem: Danes je Jugoslavija že prestopila v zapadni imperialistični tabor in so vsi mostovi z njenimi vzhodnimi, severnimi in južnimi sosedi podrti, jutri spet svarijo svoje gospodarje, naj bodo vendar previdni do Jugoslavije, ki stoji kljub vsemu še vedno odločno na proti-imperialističnem stališču; danes so pripravljeni sprejeti jo širokogrudno v svojo sredo in smatrati jo za enako med enakimi v idilični družini evropskih kulturnih narodov, jutri ti v svoji zmedeni nestrpnosti zabrusijo «basta con Tito!»; danes se v Jugoslaviji vrše vojaški premiki čet proti vzhodu, kar bi kazalo na vojaške koncesije zapadnim imperialistom, jutri ti vedo povedati, da je vse skupaj le plod bolne domišljije, ker so vsi zapadni računi s Titom, računi brez krčmarja; itd. itd.

Pri vsej tej popolni zmedenosti in politični dezorientiranosti glede ideološkega spora med boljševiško in jugoslovansko komunistično partijo pa je v vsej tej, sicer naivni, a trdovratni kampanji reakcionarnega tiska okoli jugoslovanskega «vprašanja» eno vendarle očitno: vsa ta kampanja ima izrazito revizionistični značaj; pogrevati skuša imperialistične težnje italijanske buržoazije, ki misli, da je prav sedaj nastopil ugoden trenutek za ponovno oživljanje njenega imperialističnega pohlepa po slovanski zemlji samo zato, ker to slučajno sovpada s težnjami anglo-ameriškega imperializma v njegovi protisovjetski strategiji. A ker v svoji podzavesti, in kljub svojim pobožnim željam, slutijo, da Tito ne bo nikoli z njimi, v njihovem tisku kar mrgoli nasvetov, s katerimi skušajo svoje anglo-ameriške gospodarje opozoriti na nevarnosti, ki bi zanje nastale, če bi Tita gospodarsko podprli, ne da bi zahtevali za to primernega političnega jamstva. Teh nasvetov sicer ne dajejo, kakor pravijo, ker bi to smatrali za potrebno, saj imajo do anglo-ameriških imperialistov toliko spoštovanja, da jih smatrajo sposobne vsaj tolikšne politične spretnosti. Oni, ki so majhni in neboglje, imajo samo majhno prošnjo: kot prvo protiuslugo bi anglo-ameriški imperialisti morali zahtevati cono B. In to v njihovem in svojem interesu. Ne da bi pri tem imeli v mislih vojaško okupacijo cone B, ne; gre baje le za «zboljšanje žalostnega položaja, v katerem se nahajajo vsi naši bratje v coni B». Oni imajo za to več rešitev; in če so tega zmožni oni, potem menijo, da bi kaj takega zmogli tudi tisti, ki stoje mnogo više od njih (ki stoje, baje, kakor vedno, zelo visoko).

Naj stoje že kjer koli, naše odločno mnenje je, da se ti gospodje niso nič naučili niti od najbližje preteklosti. Italijanska fašistična preteklost, ki ima vsaj to dobro stran, da je pred vsem svetom dokazala nesmiselnost nasilnega zanikanja slovenskega in hrvaškega nacionalnega vprašanja v Julijski krajini in Trstu, tem gospodom pomeni le nezgodo, za katero celo sam nacifašistični prefekt Coceani, v svoji politični puhlosti, dolži celo brezpomembne CLN-ovske voditelje.

Postavljati danes — po štiriletni krvavi osvobodilni borbi slovenskega in hrvaškega naroda — vprašanje Julijske krajine na izrazito revizionistično stališče in s tega stališča upati na sporazum z Jugoslavijo, kakor to dela italijanska reakcija ob podpori anglo-ameriškega imperializma, pomeni rogati se vsem žrtvam, padlim za svobodo narodov.

Postavljati vprašanje vzhodnih meja, ko je danes že vsem znano, da je vprašanje Julijske krajine in Trsta dejansko le vprašanje rešitve slovenskega in hrvaškega narodnega vprašanja, to je, vprašanje osvoboditve in združitve tako slovenskega kot hrvaškega naroda; in ko je dobro znano, da italijanska manjšina v Jugoslaviji uživa vse narodnostne, politične in kulturne pravice, medtem ko je prav tako dobro znano, da Slovenci v Italiji in na Tržaškem ozemlju ne le, da ne uživajo priznanja narodnostne enakopravnosti, ampak da se dan za dnem kršijo celo njihove pravice, ki jim pripadajo tudi v primeru, da bi jih smatrali le za nacionalno manjšino; postavljati, torej, vprašanje vzhodnih meja, ko ni bilo zadovoljivo rešeno niti vprašanje zapadne meje slovenskega in hrvaškega naroda, pomeni odkrit napad na mir in na same osnove mednarodnega sodelovanja, ki zahtevajo spoštovanje do sedaj sklenjenih mirovnih pogodb; pomeni pogrevanje italijanskega šovinizma in upanje na revizijo mirovne pogodbe z Italijo tudi spričo položaja, ki je v tržaškem demokratičnem gibanju nastal po objavi resolucije Informbiroja.

Vsem reakcionarnim trobentačem, ki mislijo, da bodo iz jugoslovanskega «vprašanja», kakor koli, kovali kapital za svoje revizionistične težnje, pa moramo jasno povedati, da Tito — čigar ime je s srčno krvjo spojeno z najnovejšo herojsko zgodovino slovenskega in hrvaškega naroda — ni človek, ki bi mogel pljuniti na neomadeževano čast in ponos jugoslovanskih narodov.

In to vedo prav dobro tudi oni sami. Tega pa se tembolj zavedajo, ker jim je tudi fašizem dokazal, da ne bodo nikoli kaj več kot to, kar jim je rekel že Lenin: «borghesia stracciona».

L. D. H.

Demokratizacija Nemčije in mir

bosta zajamčena s prehodom porurske industrije v roke ljudstva

Protest komunističnih predstavnikov proti sklepom zahodnih držav o Porurju - Reorganizacija v nemški KP, ker posebni pogoji borbe v zahod. Nemčiji narekujejo KP, da vodi samostojno politiko upoštevajoč te pogoje

BERLIN, 6. — Centralni komitet komunistične partije je na svoji seji od 3. januarja v Duesseldorfu sklenil upravno reorganizacijo nemške komunistične partije. Ta se bo namreč razdelila na enotno socialkomunistično stranko sovjetskega področja in komunistično stranko zahodne Nemčije.

Poročilo poudarja, da obstaja med obema partijama enotno stališče v vseh vprašanjih nemške politike, to je borba za enotno Nemčijo, za pravico nemškega ljudstva, da svobodno razpolaga s svojimi dobrinami, borba za demokratične svoboščine in za enotno delavsko gibanje. Razen tega obe partiji sodelujeta z vsemi naprednimi silami sveta v borbi za demokracijo, mir in neodvisnost narodov.

Vzroki, ki so narekovali to reorganizacijo, so sledeči: Odkar je londonska konferenca sklenila razdelitev Nemčije in ustanovitev ločene države zahodne Nemčije, pogoji borbe niso več isti v vzhodni in zahodni Nemčiji. Na sovjetskem področju živi delavski razred in deluje v pogojih, ki so nastali zaradi prisotnosti socialistične zasedbene države. To je dalo delavcem možnost, da so se neovirano združili v enotno in močno stranko. Sila delavske stranke lajša tudi sodelovanje vseh demokratičnih antifašističnih strank. Na ta način je možna reorganizacija gospodarstva in uprave ter izboljšanje življenjskih pogojev delavcev.

V zahodni Nemčiji pa omogoča razcepljenost delavskega razreda, za kar je odgovorna socialdemokratična stranka, vzdrževanje kapitalistov in veleposestnikov na njihovih vladajočih položajih. Posebni pogoji borbe v zahodni Nemčiji nalagajo komunistični partiji, da vodi samostojno politiko upoštevajoč te pogoje.

Kakor poroča agencija DPD iz Bonna so komunistični predstavniki «parlamentarnega sveta» stavili predlog, naj parlamentarni svet protestira proti sklepom zahodnih držav o Porurju. Predlog pravi: Statut o Porurju predstavlja nov korak k razkosanju Nemčije in novo kršitev potsdamskih dogovorov, ki jamčijo gospodarsko in politično enotnost države. Podreditev gospodarskega potenciala Porurja mednarodnemu oblastvu, kakor to določa statut, jemlje nemškemu narodu možnost obnove mirnodobskega gospodarstva. Glavni namen, ki ga navaja statut, to je demilitarizacija in demokratična obnova Nemčije, se ne more uresničiti z njeno pomočjo, ker nemški magnati premoga in jekla niso bili razlaščeni. Samo prehod ključne industrije Porurja in Porenja v roke ljudstva in vzpostavitev mirnodobskega gospodarstva v vsej Nemčiji lahko zajamči demokratično obnovo in mir. Na koncu pozivajo komunistični predstavniki «parlamentarni svet», naj odklonijo priznanje statuta o Porurju.

Di Vittorio in Toledano

se zahvaljujeta Salaju za čestitke

BEOGRAD, 6. — Predsednik Zveze sindikatov Jugoslavije Djuro Salaj je prejel od glavnega tajnika Italijanske konfederacije dela Di Vittoria sledečo brzojavko: «Generalni sekretar Italijanske konfederacije dela se zahvaljuje in vrača vam ter delovnemu ljudstvu Jugoslavije najlepše želje za novo leto».

Tudi predsednik Konfederacije dela za Latinsko Ameriko Lombardo Toledano je v imenu delovnega ljudstva Latinske Amerike poslal Djuru Salaju brzojavko, ki se glasi: «Vas in vse jugoslovansko delovno ljudstvo pozdravljam ob novem letu in vam želim blagostanje in napredek».

BEOGRAD, 6. — Danes je maršal Tito sprejel iranskega opolnomočenega ministra v Beogradu Abbasa Foruharja, ki se je poslovil. Maršal Tito je sprejel tudi belgijskega opolnomočenega ministra v Beogradu Georgesa Delcoigne.

ODMEVI TRUMANOVEGA GOVORA

Kljub navideznemu zdravju

dežela dolarja težko boleha

Ameriško zunanjo politiko označuje želja po svetovnem gospostvu in po ustvaritvi protisovjetske fronte

WASHINGTON, 6. — Trumanov govor pred kongresom je izzval ravnovrstne nasprotujoče si komentarje. V republikanskih krogih seveda trdijo, da «skuša Truman pognati ZDA v socializem», nasprotno pa drugi izjavljajo, da se hoče Truman zavarovati proti socializmu in uvesti omejeno obliko vladnega dirigizma. Zopet drugi izjavljajo, da misli Truman oživeti «New Deal». Vsekakor pa je značilno, da so člani vlade, kakor zakladni minister Sinder, minister za obrambo Forrestal in začasni tajnik Lovett, ki so vsi milijonarji, odobrili Trumanov govor, kakor ga odobravajo razni finančni krogi.

Wallaceovi pristaši izjavljajo, da bo imel Trumanov govor smisel, v kolikor kaže željo predsednika do sporazuma s Sovjetsko zvezo za rešitev sedanjih nasprotstev, samo če ni le izraz želje ZDA, da so gospodarsko močne za nadaljevanje politične in gospodarske borbe proti Sovjetski zvezi.

Londonski reakcionarni tisk seveda v polni meri odobrava Trumanove izjave glede zunanje politike. Konservativni «Daily Telegraph» se že veseli, da bo med raznimi ukrepi Truman predložil kongresa tudi udeležbo ZDA v atlantskem paktu. Liberalni list «News Chronicle» izraža zadoščenje, da Truman ni niti enkrat izrekel besede «nacionalizacija».

Komunistični list «Daily Worker» pa poudarja, da kljub navideznemu zdravju trpi država dolarja na teški bolezni. Točno je, da je predsednik Truman enkrat ali dvakrat namignil na željo prijateljstva s Sovjetsko zvezo, toda ameriško zunanjo politiko označuje želja po svetovnem gospostvu in po ustvaritvi protisovjetske fronte.

Francoska «Humanité» piše, da naznačuje Truman nemogočo nalogo, to je, da kapitalisti sprejmejo načelo zopetne porazdelitve dobrin, ki bi uničila politično in socialno oblast kapitalistov samih. Ali Truman v resnici misli na to? Ves smoter njegovega govora in okoliščine, v katerih ga je imel, pa lahko pričajo ne samo, da on v to ne verjame, pač pa tudi da tega ne želi.

Anglija išče pretvezo za vojaško intervencijo v Palestini

LAKE SUCCESS, k. — Začasni posredovalec Bunche je sporočil, da sta Egipt in Izrael sprejela, da se danes ob 14 ustavi ogenj in da se začnejo pogajanja za premirje.

Židovski krogi javljajo, da je iraška vlada poslala transjordanskemu kralju Abdullahu noto, s katero ga poziva, naj prekine pogajanja med Transjordanijo in Izraelom, ki so sedaj v teku.

Britansko zunanje ministrstvo hoče na vsak način najti opravičilo in pretvezo za britansko vojaško intervencijo v Palestini. Zato so začeli veliko kampanjo proti CSR in državam ljudske demokracije, češ da obstaja nekak «zračni most» iz CSR preko Jugoslavije v Palestino.

Trdijo, da iz CSR pošiljajo v Palestino letala, orožje, strelivo itd. Ta kampanja ima v glavnem namen prepričati zahodni svet o «nevarnosti komunističnega vpliva v Palestini», kar naj bi opravičilo britansko namero, da prekliče prepoved uvažanja orožja v Palestino. Britanska vlada pa hoče s tem tudi prikriti koncentracijo svojih čet v Akabi v Transjordaniji in uporabo angleških letal in bomb s strani arabskega letalstva. V židovskih krogih izjavljajo, da bo izraelska vlada na zasedanju Varnostnega sveta v petek ali ponedeljek predložila protest proti tej britanski intervenciji.

Solidarnost SSZ z indonezijskim ljudstvom

BATAVIJA, 6. — Republikanski radio poroča o številnih napadih indonezijskih čet proti nizozemski okupacijski vojski na Javi. Tako so noči je redna republikanska vojska barake v Malangu na vzhodnem delu Jave. Poškodovane so bile tudi železniške proge okoli mesta. Napadli so tudi Giombang in Kediri. V isti noči je redna republikanska prodrla v mesto Djokarta in Surakarta ter napadla nizozemske posadke. Radio v svojem poročilu podčrtava, da so objektivi napadov republikanskih čet na splošno osamljene nizozemske posadke, napadi na važnejša mesta pa imajo namen, da prisilijo glavnino holandskih čet, da ostane na svojem mestu. Med zadnjimi operacijami je bilo ubitih znatno število Holandcev ter je bila zaplenjena velika količina orožja.

Tajnik Svetovne sindikalne zveze je objavil poročilo o položaju v Indoneziji. V tem poročilu izjavlja zlasti, da namerava okrepiti čut solidarnosti svetovnega sindikalnega gibanja do indonezijskega ljudstva, ki se bori za svojo narodno neodvisnost. Tajnik SSZ želi, da bi prišlo do mirne rešitve v sedanji vojni, hkrati pa sporoča, da bo javil generalnemu tajniku OZN in predsedniku Varnostnega sveta svojo izjavo. Prav tako pa bo o vsem tem poročal vsem sindikalnim zvezam, ki so včlanjene v Svetovni sindikalni zvezi.

Obupen položaj kitajskih nacionalistov

NANKING, 6. — Minister za narodno obrambo je izdal odredbo o obvezni vojaški pripravi za vse moške od 20. do 25. leta in njihovi vključitvi v vojne sile. Odredil je nadalje popis vseh moških od 18. do 45. leta, za primer eventuelne mobilizacije. Zakon o splošni mobilizaciji, ki je bil objavljen leta 1947 ni nikoli stopil v veljavo. Radio Kitajske demokratične vojske je sporočil, da so bile ponudbe za mir s strani Kuomintanga vrhovnemu štabu oboroženih demokratičnih sil odbite. Poročilo pravi med drugim: «Te ponudbe so izraz obupa Kuomintanga, ki čuti, da so ga zapustili ameriški interventisti. Teh ponudb ni mogoče smatrati za kaj drugega kakor za nacionalistično spletko, s katero naj bi dosegli nekoliko oddiha, ko ne morejo več postaviti nasproti 3 milijonom vojakov osvobodilne fronte več kakor en sam milijon svojih ljudi. Kitajska komunistična partija, nadaljuje poročilo, je nedavno uradno objavila, da se bo vojna nadaljevala do zmage s popolnim uničenjem reakcionarne oblasti Kuomintanga. V prihodnjih mesecih bo sklicana vsekitajska konferenca, ki bo imela nalogo, da ustanovi osrednjo vlado kitajske ljudske republike».

Vremenske nezgode v Evropi in Ameriki

Medtem ko poročajo z Dunaja, da je zaradi ledu plovba na zgornji Donavi med Linzom in Regensburgom od božiča sem pretrgana, pa je radio Moskva sporočil, da so v Moskvi 6. januarja zjutraj prvič po 16 letih zabeležili izredno temperaturo 6 stopinj nad ničlo. Istega dne popoldne, pa se je spustila nad Pariz tako gosta megla, da so morali urade, trgovine in stanovanja razsvetliti. Zaradi vremenskih pogojev se influenca, ki je zlasti prizadela pariško pokrajino in vzhodna okrožja, sedaj širi po vsej Franciji, vendar doslej še ni bilo primerov s komplikacijami.

Hudi snežni meteži so onemogočili povratek okrog 1000 Milančanom, ki se nahajajo v Madesimu. V tamkajšnjih hotelih so morali racionirati živilske obroke, kruh so pa morali nadomestiti s krompirjem. Številni snežni plugovi si zaman prizadevajo odpreti pot v to zimsko postajo.

Zelo čudno vreme je v ZDA. Mnoge velike reke v državah Mississippi, Alabama Indiana, Ohio, so močno narasle, tako da so mnogi prebivalci v strahu pred poplavami zapustili svoja selišča. V južni Kaliforniji pa se naprej traja hud mraz, ki je za to deželo nekaj nenavadnega. Cenijo, da znaša škoda, ki jo je mraz povzročil preko 20 milijonov dolarjev. Smatrajo namreč, da je uničena petina pridelka agrumov, ki znaša letno okrog 100 milijonov dolarjev V južnih državah ZDA pa je promet pretrgan zaradi snežnih metežev, ki so trajali 2 dni. Snežna odeja je ponekod dosegla debelino 1.30 m.

KAIRO — Panazijska konferenca se bo vršila 20. januarja, kot je sporočil indijski poslanik v Kairu glavnemu tajniku arabske legije Azzan paši.

O naši zakasneli pravici

(Ob zadnjih izjavah polk. Chapmana)

Polk. John W. Chapman je na slovesni otvoritvi novega sodnega leta predvčerajšnjim dejal, da «imamo ne glede na narodnost in vero samo eno nalogo in to vzpostavitev pravice med onimi, ki vladajo, in onimi, katerim vladajo. Listine in pogodbe lahko vsebujejo načela o človečanskih pravicah in osnovnih svoboščinah, toda neodvisno sodstvo je ono resnično poroštvo teh pravic in svoboščin».

Prav zares se strinjamo s temi besedami, toda ne moremo si kaj, da ne bi pokazali, kako so si te besede v živem nasprotju z resničnim stanjem na sodiščih, s katerimi imamo opravka. Mar so človečanske pravice in svoboščine v tem, da je še vedno v veljavi čl. 137 zakona o kazenskem postopku, ki se glasi, da morajo biti vsi sodni spisi sestavljeni v italijanščini, sicer da so neveljavni„ Da so osebe, ki se znajo izražati v italijanščini, prisiljene posluževati se je pri svojih izjavah ali pričanju. Ali ni še vedno v veljavi globa v višini od 500 do 2000 lir za onega, ki odkloni, da bi se pred sodišči izražal v italijanščini, ki jo obvlada, in lažno zatrjuje, da je ne pozna? Morda ne predstavlja ta člen fašistično zakonodajo, ki zanikuje osnovne človečanske pravice našega naroda na Tržaškem ozemlju?

Polkovnik je svoj govor zaključil nekako z besedami, da «je zakasnela pravica sama po sebi že krivica».

Morda je hotel s tem g. polkovnik potrditi, da je ravnanje VU nepravilno, saj so na naši postavljeni vprašanji glede tega, ali sta omenjena člena civilnega in kazenskega zakona, o katerih smo pravkar govorili in v zvezi z dvojezičnostjo na tiskovni konferenci odgovorili, da civilni in kazenski postopek nista bila razveljavljena, da zaradi praktičnosti postopka pred sodišči še vedno uporabljajo italijanščino, razen tam, kjer je potreben tolmač, in da bo dvojezičnost stopila v veljavo šele takrat, ko bo stopila v veljavo priloga VI. mirovne pogodbe. Medtem ko danes vsak ve, da je priloga VI. sestavni del mirovne pogodbe in se njena določila morajo uporabljati po predpisih začasnega statuta, v kolikor so uporabljiva. In določila v tem primeru mislimo, da so uporabljiva. Isto velja za kraljevski dekret št. 800 o poitalijančenju slovenskih krajevnih imen, ki je še vedno v veljavi. Ali ne pomeni opustitev ukinitve fašističnih zakonov posluževati se nadalje fašističnih metod, s katerimi so nas zatirali fašisti?

Ni bila morda zaman zahvala državnega tožilca Santomasa, ker je polkovnik govoril v italijanščini. Res, pravo obojestransko razumevanje.

Toda prav državni tožilec Santomaso je s svojimi besedami, da je VU zaradi nujnih potreb 20. novembra lanskega leta dovolila nekatere spremembe v sodnokazenskem postopku z novimi določili, ki so veljavna na Tržaškem ozemlju pod anglo-ameriško upravo, dejansko pobil uradno trditev, da niso mogoče spremembe do guvernerjevega prihoda. Dvojna mera VU v tem primeru spada najbrže v okvir o vzpostavitvi pravice, ki naj bi bila med onimi, ki vladajo, in onimi, ki jim vladajo. Pravica pač, ki nam je tako v žalostnem spominu iz dobe pokojnega režima.

Prav te pravice, ki se je je državni tožilec spomnil z besedami: «In mi, ki smo stoletja iz Rima srkali življenjski sok pravice». To bo tista pravica, katero je naš narod v 25letnem suženjstvu občutil z vsemi okraski v obliki svinca, požganih vasi, konfinacij in jetnišnic po Italiji, samo zato, ker je hotel živeti svobodno.

Prav te misli so nas spremljale, ko smo slišali govore samega vojaškega načelnika departmana za sodne zadeve polkovnika Chapmana in državnega tožilca, in to, ker bi želeli, da bi civilna in kazenska sodišča zares bila pravična in neodvisna za vse, kajti dosedanje delovanje sodišč, pa naj si bo vojaških ali civilnih, ni bilo tako, da bi upravičilo naše želje. Procesi in obsodbe partizanov, bojevnikov, ki so uničevali fašizem, in oprostitve kolaboracionistov vseh vrst, so zgovoren dokaz tega.

Da, gospodje: zakasnela pravica je že krivica. In na našo pravico čakamo po zaslugi anglo-ameriške VU že skoro štiri dolga leta, kljub vsem mednarodnim sporazumom, mirovnim pogodbam in atlantskim kartam...

Priključitev k ostali Poljski

znova pridobljenih področij

VARSAVA, 6. (Tanjug) — Na zasedanju poljskega ministrskega sveta 29. decembra 1948 so sprejeli sklep o priključitvi poljskih znova pridobljenih področij k ostalim delom Poljske v enotno gospodarsko in administrativno-politično celoto kakor tudi sklep o razpustitvi ministrstva za znova pridobljena področja, ki je v celoti izpolnilo nalogo pri naseljevanju in obnovi teh področij.

Odlikovanja ob 30-letnici ukrajinske republike

MOSKVA, 6. — Radio Moskva je sporočil, da je predsednik prezidija Vrhovnega sovjeta Švernik odlikoval danes z redom Lenina generalnega sekretarja KP Bele Rusije Gučarova, predsednika vlade beloruske republike Lepčijeva ter predsednika vrhovnega sovjeta Kozlova. Ta odlikovanja so bila podeljena ob priložnosti triidesetletnice ustanovitve ukrajinske republike.

Monarhofašisti bombardirajo

grško mirno prebivalstvo

ATENE, 6. — Pred vojaškim sodiščem v Tripolisu (Peloponez) se je pričel proces proti 27 voditeljem demokratičnega gibanja na Peloponezu, ki jih obtožujejo, da so izvrševali nabor za narodno osvobodilno vojsko.

Kot poroča radio «Svobodna Grčija», so konjeniške in pehotne enote demokratične vojske izvršile napad proti vladnim četam v Kilkisu v srednji Makedoniji ter prodrle v predmestja. Dva sovražna tanka sta bila uničena. V noči med 31. decembrom in 1. januarjem so enote demokratične vojske prekoračile reko Strumo ter vdrle v vaši Neos Scopos, Tumba, Ano in Katopshiko. Zajeta je bila velikanska količina vojnega materiala. V isti noči so druge enote demokratične vojske napadle sovražne predstraže v mestu Nigrita ter vladno postojanko v vasi Sitohori.

Začasna grška demokratična vlada je izdala zakon, s katerim se ustanavlja red «Svobodne Grčije». Ta red se podeljuje za izredne zasluge v borbi za osvoboditev grškega ljudstva.

Enote tretje divizije demokratične vojske, ki delujejo na Peloponezu, so vzdržale v času med 31. decembrom in 3. januarjem borbe proti monarhofašističnim silam. Od 1. do 2. januarja pa so enote osme divizije izvedle ostre napade proti vladnim četam v pokrajini Grammosa. Na cesti iz Kotilija v Luvri je bila uničena neka sovražna kolona na pohodu.

Monarhofašistična ofenziva na Peloponezu je naperjena predvsem proti prebivalstvu. Aretiranih je bilo 5 tisoč prebivalcev Peloponeza, nakar so monarhofašisti pričeli bombardirati mirne vasi. Vojni minister Rendis je priznal, da so bile «nekatere aretacije neumestne».

Večina grških časopisov prinaša vest, da je finančni minister Helmis daroval ameriškemu gospodarskemu svetniku Eugenu Clayu ob njegovem povratku v ZDA diamantno zapestnico. Kot je minister izjavil, je ta zapestnica stala 20 milijonov drahem; polovico je plačala država, polovico pa grška državna banka. Nekateri časopisi izražajo svoje ogorčenje nad tem «škandalom z zapestnico» ter zahtevajo, naj Helmis sam nosi stroške za svojo veliko «darežljivost».

V Franciji preganjajo voditelje rudarjev

PARIZ, 6. (Tanjug) — Francoska sodišča še nadalje obsojajo rudarje, ki so jih aretirali med zadnjo stavko. Doslej so obsodila 844 rudarjev na 1154 mesecev zapora in nad 7 milijonov frankov denarne kazni. Množične demokratične organizacije so vložile že vrsto protestov proti nasilnim ukrepom oblasti in nezakonitim sodbam. Komunistična parlamentarna skupina je stavila v narodni skupščini predlog, v katerem zahteva amnestijo za vse aretirane rudarje, vendar je vladna večina v skupščini odklonila razpravljanje o tem predlogu.

Poljska triletka

se izvaja z uspehom

VARSAVA, 6. (Tanjug) — V drugem letu triletnega plana obnove in razvoja narodnega gospodarstva Poljske so bili doseženi znatni uspehi. Industrija je povečala proizvodnjo v primeri z lanskim letom za 30%. Izkopanih je bilo 70,6 milijona ton premoga in je bil plan izveden 105%. Plan proizvodnje koksa je bil prekoračen za 7,2%, plan proizvodnje električne energije za 4%. Proizvodnja orodnih strojev je znatno narasla itd. Ti uspehi so pripomogli k izboljšanju življenjskega standarda delovnega ljudstva. Indeks industrijske proizvodnje za enega prebivalca se je skoraj podvojil. V letu 1948. je izdala vlada približno 23,6 milijard zlotov za obnovo in razvoj kmetijstva, kmetom pa je dala nad 770.000 ton umetnega gnojila. Kmetje so posejali 13,9 milijona ha zemlje ali 2% več, kakor je določal plan. Zaradi nadaljnjega pospeševanja kmetijstva in podeželja sploh, je bila ustvarjena mreža šol za strokovno izobrazbo kmetijskih kadrov.

Pismo Djura Salaja

poslaniku ČSR v Beogradu

BEOGRAD, 6. — Predsednik glavnega odbora Enotnih sindikatov Jugoslavije Djuro Salaj je poslal poslaniku češkoslovaške republike v Beogradu, Juriju Tauferju pismo sledeče vsebine:

«Vračam vam informacijski bilten «Vesti češkoslovaškega poslaništva» št. 1 od 30. decembra 1948, ki je bil poslan na moj naslov. Smatram za potrebno poudariti, da te moje geste nikakor ne gre tolmačiti, kot da bi jaz ne želel biti poučen o bratski češkoslovaški republiki po objektivnih informacijah. Nasprotno, z največjim zanimanjem zasledujem borbo češkoslovaškega ljudstva za utrditev ljudske oblasti in za socialistično preobrazbo vaše domovine ter se odkrito veselim, kakor tudi vsi državljani nove Jugoslavije, vsakega uspeha, ki ga dosežejo bratski narodi Češkoslovaške. Če bi vaš informacijski bilten objavljal izključno informacije o gospodarskem, političnem in kulturnem življenju vaše države, bi predstavljal zame kot delavca na področju javnega življenja realno vrednost in bi vam bil zanj hvaležen.

Toda, gospod poslanik, češkoslovaško poslaništvo v Beogradu skuša širiti s svojim biltenom najodvratnejše klevete proti voditeljem jugoslovanske države, s tem da prikazuje te klevete kot informacije. Vi ste dovolili v omenjenem biltenu ponatis govora, ki ga je imel generalni sekretar češkoslovaške KP Slansky na skupnem kongresu poljskih delavskih strank. V tem govoru je Slansky izrekel najnesramnejše klevete proti našim državnim voditeljem. Ni potrebno omenjati, da niti jaz in niti nihče drugi v Jugoslaviji nismo bili presenečeni ob tem govoru, kajti Slansky je že ponovno klevetal voditelje naše partije in voditelje jugoslovanske države, poslužujoč se pri tem takšnih besed, kot jih ni bilo še nikoli slišati v krogih delavskega gibanja.

Preseneča pa me, da ste vi kot diplomatski predstavnik češkoslovaške republike mogli dopustiti, da se v biltenu vašega poslaništva natisnejo, zato da bi bili potem razširjeni, klevetniški napadi proti voditeljem FLRJ, ki vam nudi svojo gostoljubnost. To je tem bolj nerazumljivo, v kolikor ste se lahko osebno prepričali o velikih uspehih delavskega razreda jugoslovanskih narodov v borbi za izgradnjo socializma, uspehih, doseženih pod vodstvom KP Jugoslavije in zvezne vlade s tov. Titom na čelu, kljub zaostali tehniki, podedovani od stare Jugoslavije in kljub nepredvidenim težavam, ki se nam postavljajo z različnih strani in raznih držav, tudi tistih, od katerih bi najmanj pričakovali.

Ne nameravam ustavljati se ob vprašanju, če je taka dejavnost v skladu s pogodbo o prijateljstvu in medsebojni pomoči, ki je bila podpisana med FLRJ in CSR, toda izven dvoma je, da tak način škoduje v prvi vrsti ugledu, ki ga bratska češkoslovaška republika uživa med jugoslovanskimi delovnimi množicami in ustvarja velik predsodek pred prijateljstvom med temi bratskimi narodi, kakor tudi pred enotnostjo mednarodne demokratične fronte».

Investicijski načrt za Beograd za l. 1949

Rešitev železniškega prometa - Graditev Pančevskega rita - 8700 novih stanovanj - Graditev univerzitetnega centra za 8000 študentov

BEOGRAD, 6. — Na tretji povojni mestni partijski konferenci Beograda je podal politično poročilo član KPS za Beograd Rato Dugonjić, ki je med drugim govoril o podatkih investicijskega načrta za Beograd.

Investijski plan ljudskega odbora Beograda za leto 1949 znaša 3610 milijonov din. Razen tega bodo zvezni in republiški resorji ter vojska investirali okrog 5,5 milijard, kar pomeni, da bodo znašale letos celotne investicije v Beogradu okrog 9 milijard din. Tako bo dosežen popolnoma pravilen tempo izpolnjevanja petletnega plana v Beogradu.

Katere osnovne naloge bodo izpolnjene z investicijami v letu 1949?

1. Rešeno bo eno glavnih vprašanj železniškega prometa v Beogradu — zgrajena bo nova krožna proga za tovor, ki ni namenjen Beogradu. To bo omogočilo neoviran dovoz materiala za zgraditev Beograda v prihodnjih letih in olajšalo promet sploh. Hkrati bodo začeli graditi še en železniški in še en most za pešce čez Savo, kakor tudi predore za novo dokončno ureditev beograjskega prometa.

2. S tem investicijskim planom se bo nadaljevala v letu 1948 začeta graditev Pančevskega rita — gospodarskih poslopij, delavskih stanovanj, prekopov, prog in cest in v to bo investiranih okrog 800 milijonov din. Tako bo Rit že v letu 1949 v veliki meri kril potrebe Beograda glede povrtnine.

Po investicijskem planu za leto 1949 bo treba v Beogradu zgraditi 8700 stanovanj, kar pomeni več kakor je bilo storjeno v 3 letih najbolj intenzivne graditve stanovanj v Beogradu v predvojni Jugoslaviji od leta 1931 do 1940. Poleg zveznih in republiških resorov ter ljudskega odbora Beograda bodo investitorji za to število stanovanj večinoma podjetja, ki bodo gradila stanovanja za svoje delavce. Razen tega moramo poudariti, da bomo letos zgradili v centru okrog 1800 novih pisarniških prostorov in dogradili 2500 v letu 1948 začetih, s čimer ne bo samo olajšano delo našim nameščencem, marveč bomo dobili tudi stanovanja, v katerih so zdaj ustanove.

4. Letos bodo začeli graditi univerzitetni center s stanovanji približno za 8000 študentov, kar bo olajšalo izšolanje nujno potrebnih kadrov, ker bodo ustvarjeni boljši pogoji za njihovo šolanje.

5. 295 milijonov bo investiranih v mehanizacijo in promet v gradbeni stroki, za razvoj industrije gradbenih potrebščin pa 216 milijonov. S tem bomo položili solidne temelje naši gradbeni operativi za prihodnja leta.

V trgovino in lokalno industrijo bodo investirali 428 milijonov za razširjenje mreže prodajaln in državnih restavracij, za ureditev tržnic, kakor tudi za razvoj proizvodnje predmetov široke potrošnje.

Poleg raznih komunalnih investicij bodo investirali v modernizacijo objektov 738 milijonov din.

Med komunalnimi investicijami je treba poudariti zlasti investicije v mestni potniški promet. Zvezna vlada je sklenila, da bo v Beogradu v letu 1949 omogočen uvoz 125 avtobusov, 30 trolejbusov in 58 tramvajev, s čimer se bo park povečal od sedanjih 136 voz (povprečno število za promet sposobnih voz) na 349 ali za 157%. Razen tega bo mestni ljudski odbor gradil tovarno za tramvaje. S temi ukrepi se bo položaj glede potniškega prometa v Beogradu temeljito spremenil.

V prosvetne, zdravstvene in socialne objekte bodo investirali 210 milijonov din.

To je glavnih potezah investicijski plan ljudskega odbora Beograda za letošnje leto.

Delegati konference so poslali pozdravno brzojavko maršalu Titu, CK KPJ in CK KPS. V brzojavki maršalu Titu obljubljajo delegati, da bodo nadaljevali borbo za enotnost in proti vrinjanju neortodoksnih elementov v vrste KPJ, kakor tudi za izvedbo zgodovinskih sklepov V. kongresa KPJ.

Bolgarski proračun sprejet

SOFIJA, 6. — S pozivom na delo, k štednji in k iniciativnosti je predsednik Dimitrov zaključil prvo zasedanje sobranja. Potem ko je opozoril na čuječnost proti birokratskim sistemom, je izjavil predsednik Dimitrov med drugim: «Skušajmo, da bomo dobri marksisti, leninisti in stalinisti, da bomo tako lahko premagali vse težave ter dokazali, da je naš majhen narod po svojem pogumu in po svoji darovitosti enak velikim narodom».

Narodno sobranje je sprejelo proračun ljudske republike Bolgarije za leto 1949, ki znaša 152.614 milijonov levov.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Vodstvo tovarne OMMSA zopet odpustilo večje število delavcev

Do sedaj je bilo odpuščenih z dela 80 % delavcev - Čeprav se vodstvo tovarne izgovarja, da mora odpuščati z dela, ker primanjkuje tovarni novih naročil, je v zadnjem času odbilo več novih ponudb z izgovorom, da ima tovarna dovolj dela. Kaj misli ukreniti Vojaška uprava? - Ali misli izpolniti svoje obljube?

Še vedno je na dnevnem redu vprašanje odpustov in suspenzij z dela v tovarni OMMSA, ki tako razburjajo tržaško delavstvo. Skoraj vsi lokalni časopisi so razpravljali o tem vprašanju; sledili so še razni protesti delegacij delavcev na Vojaško upravo, protestna stavka, nakar je vojaška uprava obljubila, da se bo za vprašanje zanimala. Tudi mnogi drugi odgovorni činitelji so pridali svoje blagodoneče obljube... a kones koncev smo še vedno tam kot prej, oziroma odpusti in začasni odpusti z dela v tovarni OMMSA se z nezmanjšano silo nadaljujejo.

Pred dnevi je bilo število odpuščenih delavcev 62; toda že v torek in sredo so bili izdani ponovni seznami začasno odpuščenih z dela, tako da je število teh naraslo na 74. Biti začasno odpuščen z dela bi ne bila še tako huda stvar, če ne bi delavci že vedeli za objavo vodstva tovarne same, da bodo vsi tisti delavci, ki jih vodstvo ne bo sprejelo do 10. januarja ponovno na delo, dokončno odpuščeni z dela.

Ker dobro poznamo namene in načrte vodstva tovarne, ki zatrjuje svojim uslužbencem, da jih mora odpuščati z dela zaradi pomanjkanja dela obenem pa odklanja nova naročila, ki bi lahko zagotovila tovarni delo, z enostavnim izgovorom, češ da ima tovarna dovolj drugega dela, si pač ne moremo misliti, da bi bilo vodstvo tovarne tako «dobrohotno» in ne bi izrabilo prilike, ki se mu nudi z začasnimi odpusti z dela. Zato smo prepričani, čeprav nam je ta ugotovitev zelo težka, da bo le redkokateri delavec, morda tudi nobeden, ponovno sprejet na delo. Že iz števila odpuščenih z dela, ki znaša 47, in pa iz števila začasno odpuščenih z dela, ki jih je sedaj 74, je jasno razviden namen vodstva tovarne OMMSA: odpustiti v čim krajšem času še ostale delavce, ki jih je sedaj še približno 80, nato pa prenehati z obratovanjem.

Pred dnevi je dobil obvestilo o odpustu z dela celo edini zidar v tovarni OMMSA, ki je bil tamkaj uslužben nič manj kot 24 let: tudi njega je vodstvo obvestilo, da je odpuščen z dela, zaradi «pomanjkanja» zaposlitve. Da je ta izgovor lažen, lahko potrdi kateri koli uslužbenec tovarne OMMSA, ki dobro ve, da bi bili vsi zidovi tovarniškega poslopja nujno potrebni popravila in bi torej edinemu zidarju tovarne ne primanjkovalo dela za lep čas.

Če si ogledamo zgoraj navedene številke odpuščenih in začasno odpuščenih moramo ugotoviti, da je vodstvo tovarne skrčilo število svojih uslužbencev za nič manj kot 80 odst. kar še potrjuje naše domneve, da namerava vodstvo samo tovarno zapreti.

Poudarili smo že, da so sindikalne organizacije kakor tudi delavci sami poslali Vojaški upravi o tem vprašanju že nešteto protestov in da je Vojaška uprava tudi obljubila, da se bo zanimala za stvar. Ker pa ni bilo o njenem «zainteresiranju» kljub stalnemu naraščanju števila odpuščenih z dela ne duha ne sluha, je bilo nujno pričakovati, da jo bodo tržaški delavci terjali za odgovor. In kakšen je bil odgovor Vojaške uprave, ki ne zamudi prilike, da ne bi opevala blagor Marshallovega plana za Tržaško ozemlje?... Tovarna OMMSA bo prejela po načrtu Marshallovega plana v zvezi z ladjedelniško produkcijo za Tržaško ozemlje precej naročil. Sedaj je torej samo še dolžnost vodstva tovarne, da si delo preskrbi za ves tisti čas, dokler ne bo ta načrt uresničen». Zopet torej obljube, ki ostajajo vedno le obljube. Toda delavci, ki od samih obljub ne morejo preživljati svojih družin, nočejo o obljubah ničesar vedeti, temveč zahtevajo, da odgovorne oblasti enkrat svoje obljube že izpolnijo. Prva in najvažnejša dolžnost Vojaške uprave je namreč, da ukrene vse potrebno, da tržaške ladjedelnice delajo, če hoče, da bi se našel še kdo, ki bi lepim besedam o Marshallovih dobrotah verjel. Tržaške ladjedelnice pa bodo delale le, če bodo imele dovolj naročil in če bo Vojaška uprava s strogimi ukrepi prepovedala delodajalcem, da bi še nadalje odpuščali z dela svoje uslužbence. Dokler pa vojaška uprava ne ukrene ničesar proti odpustom z dela, dotlej ostanejo lepe besede o Marshallovem planu le lažna propaganda, za katero se skrivajo vse drugačni nameni.

Partizani pozor!

Stare izkaznice Zveze so še vedno veljavne!

Glavni odbor Zveze partizanov Tržaškega ozemlja je na svoji zadnji seji dne 30. decembra 1948 med drugim razpravljal tudi o vprašanju novih članskih izkaznic Zveze in sklenil, da ostanejo še vedno v veljavi stare izkaznice.

Zato glavni odbor opozarja vse člane Zveze partizanov Tržaškega ozemlja, naj ne dvignejo novih izkaznic, ki jih deli razbijaška skupina pod Vidalijevim vodstvom, ker delitev teh izkaznic ni v skladu s pravili Zveze in ima namen zavajati v nadaljnjo zmedo poštene partizanske borce.

Gospodarska delegacija FLRJ se je preselila v nove prostore

Gospodarska delegacija Federativne ljudske republike Jugoslavije se je preselila v nove prostore na Beneškem trgu (Piazza Venezia), št. 1, I. V njenih dosedanjih prostorih v ulici Valdirivo št. 31, III. ostane še nadalje oddelek za potne dovolilnice, prav tako ostane v starih prostorih v ulici Cicerone št. 6 A še nadalje trgovinski oddelek.

Tiskovni urad na prefekturi in njegove konference

Četrtkovi tiskovni konferenci VU je prvič prisostvoval tudi načelnik novo-ustanovljenega tiskovnega urada na prefekturi, bivši odgovorni urednik lista «Giornale di Trieste», odvetnik Jurij Manzutto. V neuradni obliki je nekaterim predstavnikom lokalnega časopisja omenil, da bodo v kratkem tudi na prefekturi tiskovne konference in to podobne onim na VU. Odvetnik je pripomnil, da se bodo te konference vršile tedensko. Tudi vprašanja naj bi bila postavljena v pismeni obliki.

Na začetku konference je gospod Moffley izrazil dobrodošlico odvetniku in obenem izrazil upanje in željo, da bi tudi tiskovni urad na prefekturi šel vsem novinarjem na roko, tako kakor je to običaj tiskovnega urada VU. V kolikor bo to doseženo, smo res radovedni. Dobrih izkušenj s prefekturo nimamo, zato smo radovedni, kako bo v bodoče.

Kmečko vprašanje vedno bolj pereče zaradi nepravilne politike tukajšnjih oblasti

Skrbeti je treba za dvig kmetijstva in mu nakazati posebne kredite - Znižati je treba davke na kmečke pridelke ter zaščititi njihovo prodajo

Zaradi zaostritve stanja v celotnem gospodarstvu na Tržaškem ozemlju se je tudi položaj kmeta v zadnjem času poslabšal. Ko govorimo o tem vprašanju, mislimo predvsem na srednjega in malega kmeta ter na kmečke delavce, najemnike in kolone. Na teh prav za prav leži vse breme celotnega sistema in kmečke politike, ki jo vodijo vojaške oblasti v Trstu. Vedno znova in znova moramo poudarjati, da kmetijski odsek pri Vojaški upravi še doslej ni našel pravilnega prijema, ki bi mogel izboljšati gospodarsko stanje našega kmeta ter usmeriti kmečko politiko, tako da bi se izboljšala gospodarska zmogljivost naših kmečkih delovnih ljudi ter celotnega kmetijstva na tem ozemlju. Če bi primerjali kmetijske statistike, kako so razne države po vojni izboljšale svoje gospodarstvo in še prav posebej kmetijstvo, bi nedvomno morali ugotoviti, da se je v tem pogledu storilo na Tržaškem ozemlju odločno premalo.

Res je sicer, da daje vojaška uprava po posredovanju kmetijskega odseka sicer tu pa tam majhne podpore našim kmetom v obliki znižanja cen raznih strojev, katerih pa si velikokrat naši kmetje ne morejo nabaviti, ker nimajo zato dovolj sredstev; da je po našem posredovanju nakazala ob priliki velikega neurja v nabrežinskem okraju koncentrirani mošt itd.; vendar pa vse te podpore ne zadoščajo za potrebe našega kmeta. Kmetijski odsek bi moral predvsem skrbeti za zboljšanje kmetijstva na Tržaškem ozemlju, ne pa da od časa do časa nakazuje podpore, ki so sicer dobrodošle pa veliko ne zaležejo. Tudi za kmetijstvo bi morali biti določeni posebni krediti in fondi iz javnih sredstev, ki bi služili za obnovo kmetijstva ter za dvig posameznih kultur na tem ozemlju.

Največje breme za kmeta pa so predvsem visoki davki na razne kmečke pridelke kot n. pr. vino ter na živino itd., ki se vsak dan večajo. Tako mora plačati kmet samo kot občinski davek 26 lir na 1 liter vina, če pa zakolje prašiča mora plačati občini 70 lir davka na kg žive vage. Poleg vsega tega pa kmet niti ne more prodati svojega vina zaradi velike konkurence italijanskih vin, ki so neprimerno cenejša in velikokrat tudi po kakovosti boljša od domačih vin, zlasti če primerjamo kvaliteto vina v dolinskem okraju. Naši kmetje ponujajo svoje vino na trgu že po 80 lir za liter in ga ne morejo velikokrat niti prodati. In vendar je, poleg zelenjave, vino najvažnejši pridelek tukajšnjega kmeta. Če hočemo vsaj delno zaščititi našega kmeta, je treba pred vsem znižati davke ter mu z gmotnimi sredstvi v obliki stalnih kreditov in podpor pomagati na noge. Prav zato pa bi se moral brigati pred vsem kmetijski odsek pri VU.

Medtem ko na eni strani vedno bolj naraščajo cene najosnovnejšim kmečkim potrebščinam, strojem, orodju, umetnim gnojilom, škropilom, semenom in celo vodi, pa na drugi strani padajo cene kmečkim pridelkom, ki so za našega kmeta edini vir dohodkov. Tako je v primeri z lanskim letom padla cena senu na 1.200 in celo 1000 lir za q, dočim je nihala cena lansko leto za za q. žita tudi preko 3.000 lir. Isto je z zelenjavo; kmet prodaja svoje pridelke po neprimerno nižjih cenah kot jih dobi delavec na trgu, saj prodaja n. pr. solato po 40 do 60 lir za kg, dočim stane na trgu 1 kg iste solate tudi 200 lir. Pri tem seveda največ zaslužijo veletrgovci in preprodajalci, čemur bi morale vojaške oblasti napraviti že enkrat konec.

Poleg tega, da je veliko pomanjkanje kmečkih delavcev, ki so prihajali pred vojno predvsem iz Istre, pa morajo kmetje onim delavcem, ki jih z veliko težavo dobijo za delo, plačevati na dan tudi do 1.000 lir, poleg tega jim morajo dati še petkrat na dan hrano ter plačati žanje visoke pristojbine za primer bolezni in brezposelnosti. Vsota raznih takih pristojbin, ki jih mora plačati kmet na leto za svojega delavca, znaša tudi do 36.000 lir. Ni torej prav nič čudno če kmetje odhajajo iz svojih kmetij v mesto ter nočejo obdelovati svojih polj in vinogradov. Toda dogaja se, da ti kmetje ne dobijo v mestu niti primerne zaposlitve ter povečujejo le število brezposelnih. Nujno je, da vojaška uprava reši to vprašanje, ter na eni strani nudi kmetom in celotnemu gospodarstvu sploh, ter da na drugi strani vodi račun tudi o onih kmetih, ki so brezposelni ter jim da primerne zaposlitve. Le tako bomo rešili pri koreninah kmečko vprašanje, ki je zaradi nepravilne politike tukajšnjih oblasti vedno bolj in bolj pereče.

Kje vse se izživlja onemogli šovinistični bes

I ... W - L'ISTRIA - ITALIANA ... I D...

POE... DNEVNIKA V KOPRU

Socialna zakonodaja v Istrskom okrožju

Izvršilni odbor za Istrsko okrožje je na seji dne 9. t. m. sprejel pravilnik o izplačevanju otroških doklad. za dvig življenjskega standarda delovnega ljudstva. Istočasno s povečanjem otroških doklad je ljudska oblast znižala prispevek za social-

Maresige

Gradnja zadružnega doma napreduje

Kako je ljudstvo naše vasi navdušeno v delu za čimprejšnjo izgradnjo svojega zadružnega doma

Objavljamo izrezek iz našega dnevnika, in sicer naslov istrske izdaje, ki je prekinjen z listkom, ki nosi napis «W L'ISTRIA ITALIANA». Toda to še ni vse; ob robovih časopisa je histerični pripadnik nacionalšovinistične branže prilepil lističe z italijansko trobojnico. Števiko tega tako «okrašenega» dnevnika nam je prinesel neki naš naročnik iz bolnišnice pri Sv. Ivanu.

Kje je dični pripadnik nacionalističnih šlagerjev to prilepil, ni mogoče z gotovostjo potrditi. Ne bi bilo izključeno, če bi se to zgodilo na naši glavni pošti, ki je danes postala pravi fevd italijanskih šovinističnih struj. Tam je namreč po uradih (!) običaj, da krasijo prostore s takimi izlivi.

Naj se le pomiri histerični predstavnik tukajšnjega šovinizma. Njegovi napisi so le mrtve želje. Kajti to, kar si on želi, da bi se povrnil njegov pojm «Istrie italiane», to se pravi petindvajsetletno robstvo in mučenje, je končano, in to za vselej. Kajti v Istri so se časi spremenili, odkar živijo bratsko in enakopravno trije narodi — Slovenci, Italijani in Hrvati. Prav to je tisto, kar dičnemu pisunu ne ugaja. Toda hočeš nočeš se bo počasi moral s tem sprijazniti.

Boršt

Smrt zavednega Slovenca

V ponedeljek 3. januarja je tu umrl po dolgi in mučni bolezni Alojz Petaros, p. d. «Matevžkov», v 60 letu starosti.

Pokojnik je bil zgleden mož in oče, dober sosed, priden in vesten gospodar.

Bil je med ustanovitelji in prvimi sodelavci pri pevskem društvu «Slovenec», udejstvoval se je vedno kot dober pevec-tenorist. Pozneje je sodeloval tudi pri domači godbi. Nad vse pa je ljubil našo lepo slovensko pesem — kjer se je le pojavil — tam je zaorila.

Kruto ga je zadela izguba sina — edinca Draga, ki je padel v osvobodilni vojni. Tega udarca ni mogel preboleti. Pri pogrebu 5. t. m. mu je domači pevski zbor zapel žalostinko pred hišo žalosti, v cerkvi in na pokopališču. Med žalnimi zvoki domače godbe smo ga v obilnem številu spremili na zadnji poti.

Naj mu bo zemlja lahka.

Užaloščeni ženi — materi in hčerkama Zdenki in Mileni naj bo s tem izraženo najprisrčnejše sožalje.

Miloš Marc

40 protiletalskih izstrelkov je bilo v morju

Dasi je že četrto leto, odkar se je končala vojna, se mora dnevna kronika še vedno pečati z najrazličnejšimi najdbami, bodisi orožja bodisi razstreliva. Tako je včeraj neki ribič v Sacchetti opazil potopljen zaboj, ki je sličil vojaškim municijskim zabojem. Na njegovo opozorilo je policija poklicala čistilce min, ki so zaboj izvlekli iz morja. Ko so ga odprli, so našli v njem 40 protiletalskih nabojev, ki so jih takoj odpeljali na sedež čistilcev min.

Smučarske tekme ZDTV v Črnem vrhu nad Idrijo

Odsek za zimske športe pri ZDTV razpisuje v nedeljo 16. t. m. smučarske tekme v teku; moški bodo tekmovali na 8 km dolgi progi, ženske pa na 3 km dolgi progi. Tekme bodo v Črnem Vrhu nad Idrijo.

Tekmam lahko prisostvujejo vsi tekmovalci, ki so pristojni na Tržaško ozemlje. Števike za tekmo bodo izžrebali v petek 14. t. m. na sedežu ZDTV v ul. Canova 25 ob 19.30. Predstavniki posameznih društev so vabljeni, da se udeležijo žrebanja.

Ob priliki tekme bo organiziran tudi skupni izlet. Vpisovanje pri posameznih športnih društvih do 12. t. m.

Mezdno gibanje tiskarjev

Včeraj zjutraj niso izšli tržaški dnevniki, ki se tiskajo v tiskarni Stabilimento Tipografico Triestino v ul. S. Pellico. To pa zaradi tega, ker so tiskarji v tej tiskarni prekinili delo za eno uro v znak protesta proti delodajalcu, ki se sploh noče pogajati za novo mezdno pogodbo. Sindikalne organizacije so podprle in bodo še v naprej podpirale borbo tiskarjev tega podjetja, dokler ne bodo zadovoljili njihove zahteve.

Mezdno gibanje tiskarjev se je začelo že pred nekaj tedni v obeh tržaških tiskarnah t. j. v zgoraj omenjeni kakor tudi oni Založništva tržaškega tiska v ul. Montecchi 6, kjer se tiska naš dnevnik. Toda v tej tiskarni je prišlo do sporazuma že pred 1 tednom in tako more naš časopis neovirano izhajati kakor tudi tedniki, ki se v tej tiskarni tiskajo.

SE VEDNO SAMOMORI

Solitrno kislino je zaužila

Zadnje čase se je polotila ljudi nekakšna želja po samomorih. Skoro vsak dan ali pa vsaj večkrat tedensko imamo primere ko, bodisi iz obupa bodisi zaradi živčnih bolezni, posežejo nesrečniki po samomorilnih sredstvih. Tako so včeraj popoldne sprejeli v bolnišnico 38-letno Antonijo Dudine iz ul. S. Zenone 10. Ženska, za katero mislijo, da jo bodo v dveh tednih popolnoma ozdravili, razen, če ne bodo nastopile komplikacije, je izjavila, da je doma pomotoma zaužila solitrno kislino. Njena sestra Ana pa, ki jo je spremljala v bolnišnico, je izjavila, da je Antonija v trenutni duševni zmedenosti namenoma iz samomorilnih namenov zaužila kislino. Dudine boleha namreč na živcih.

Tržaški promet s sladkorjem dobro uspeva

Trgovina s sladkorjem je tipično tržaška. Pogosto pa je menjala smeri: pred letom 1914 je sladkor uvažalo tržaško zaledje, pod Italijo je isto zaledje izvažalo lastni sladkor preko Trsta. Prvo mesto pri tem je zavzemala Češkoslovaška. Leta 1938 n. pr. je prišlo v Trst po železnici 1,059 640 stotov sladkorja, po po morju pa le 40.187 stotov. Danes je položaj drugačen: v prvih 11 mesecih lanskega leta je prispelo v Trst po železnici 95.461 stotov sladkorja, po morju pa kar 833.432! Pri dovozu po železnici je še vedno na prvem mestu CSR z 53.554 q ali 56%, drugi je italijanski sladkor z 28.509 q, tretje mesto zavzema FLRJ z 18.243 q, sledi Holandska (1.045 q) itd. Pomorski dovoz tvori z 91% sladkor s Kube (761.056 q), sledi v manjših količinah Brazilija (35.041 q), Vel. Britanija (15.000 q), Poljska (7.562 q), ZDA (8.000 q). landska (nad 2000 q) itd.

Izpremembe v primeri z predvojnim stanjem, t. j. manjši dovoz po železnici in ogromen porast dovoza po morju, izvirajo bodisi iz povojnih težav v gospodarstvu tržaškega zaledja bodisi vsled nižne za prekomorski sladkor, ki pa je pogosto slabše kvalitete. Kubanski sladkor se je izvažal zlasti v Italijo), kar pa bo odpadlo vsled nedavnih zaščitnih določb italijanske vlade za domači sladkor), prav tako pa tudi v dežele Bližnjega vzhoda in Grčijo, nekaj nekaj malega tudi v Avstrijo. V poslednjih mesecih pa zelo naraščajo pošiljke češkoslovaškega sladkorja proti Levantu in Srednjemu vzhodu Češki sladkor je odlične kvalitete, konkurenco z kubanskim sladkorjem pa mu olajšujejo tudi blagovne kompenzacije ČSR, ki v zameno za sladkor uvaža razno kolonialno blago iz Palestine, Turčije, Mezopotamije, arabskih držav itd. Ker pa te kompenzacije za države načrtnega gospodarstva najprimernejši posel, je pričakovati, da bo izvoz češkoslovaškega sladkorja preko Trsta še naraščal, promet s kubanskim pa padal. Trgovali bodo tudi z jugoslovanskim sladkorjem, v prihodnjem letu pa tudi že z madžarskim, kakor napovedujejo iz Budimpešte.

Letošnja svetovna proizvodnja sladkorja znaša po zadnjih podatkih 30,22 milijonov ton, od tega iz sladkorne pese 10,4 milijonov ton in iz sladkornega trsa 19,82 milijonov ton. Letina 1937-38 z 29,08 milijonov ton je torej presežena. Povečanje ponudbe sladkorja je pripisati odlični evropski letini sladkorne pese, 6,56 milijonov ton (lani 4,52) — brez ZSSR. V primeri s predvojnim stanjem zaostaja sedaj Evropa le še za 620.000 ton, v prihodnjem letu pa bo ta razlika odpravljena odn. prekoračena. Potrošnja sladkorja bo letos v evropskih državah večja, brez uvoza in izgube deviz.

Na svetovnem trgu sladkorja pa nastopa kritično stanje. Kljub vojni na Daljnem vzhodu je proizvodnja trsnega sladkorja letos za 1,79 milijonov ton večja kakor 1937-38 in kaže nadaljnjo tendenco naraščanja. Pričakovati je tedaj, da se bodo ponovila valovanja cen iz dobe med obema velikima vojnama. Te napovedi potrjuje anketa, ki jo je začela prehranjevalna in poljedelska organizacija Združenih narodov (F.A.O. — Food Agricultural Organisation), za katero tiči želja sestaviti nov mednarodni dogovor glede sladkorja.

Aretacije v zvezi z najdbo trupla v Saležu

Kakor je bilo že javljeno v časopisju, so pred mesecem našli v bližini Saleža ostanke človeškega trupla ,ki ga dolgo časa niso mogli identificirati. Šele kasneje so ugotovili, da gre za truplo nekega Zaccarije. Dolge preiskave, pod vodstvom inšpektorja De Giorgija, so bile te dni zaključene. Z alarmantnimi naslovi je tukajšnje šovinistično časopisje objavilo policijsko poročilo, da je bila aretirana in ovajena cela skupina domačinov, ki naj bi po tem poročilu sodelovala pri umoru in pri prikrivanju trupla učitelja Zaccarije z Nabrežine.

Kot odgovorne je policija označila 46-letnega Stanislava Pertota, 44-letnega Ignacija Pertota, 42-letnega Josipa Zaccarijo, 42-letnega Alojzija Štolfo, 43-letnega Jordana Martinisa, ki so vsi doma iz Nabrežine. Poleg teh pa še 53-letnega Alojzija Soave, ki je doma iz Sv. Križa. Razen obeh Pertotov, ki sta bila aretirana, so vsi ostali na svobodi. Zaradi prikrivanja trupla so bili ovajeni in aretirani 47-letni Ivan Milič, 54-letni Anton Skopek, doma iz Koludrovice, dalje 67-letni Josip Gruden in 45-letni Just Vodopivec iz Zgonika. V kolikor so policijske obtožbe upravičene, se bo to šele pokazalo na sodišču.

Objava sodbe št. 841/48

Tržaško civilno in kazensko sodišče V imenu zakona

Tržaško kazensko sodišče, oddelek IV., je izdalo sledečo sodbo v kazenskem postopku proti

1. Hreščaku Dušanu, pok. Alojzija, prist. v Trst, ul. Brunner 4, novinarju,

2. Babiču Branku, Ivana, prist. v Trst, ul. Ginnastica 72, novinarju,

3. Godini Albinu, Ivana, prist. v Trst, Viale XX September 18,

Obtoženi

1. Babič Branko in Godina Albin: prestopka obrekovanja (člen 595 I. in II. odstavka v zvezi s členom 81 Kazenskega zakonika), ker sta dne 11. januarja 1948 v Trstu z govori, ki sta jih imela na javnem zborovanju aktivistov Osvobodilne fronte za Tržaško ozemlje in tako občujoč z več osebami žalila ugled advokata dr. Josipa Agneletta, predsednika «Slovenske demokratske zveze», da sta na njegov naslov izrekla žaljive besede in fraze ter da sta ga obdolžila spodaj navedenih dejstev:

Babič Branko: «Iz tega vidika moramo upoštevati tudi obliko tako imenovane «Slovenske demokratske zveze»; danes, moramo samo, ko se je že pojavila pred našim ljudstvom, z imeni voditeljev, resneje objasniti naše stališče. Položaj, ki ga je zavzela ta stranka, je odločno izdajalski in kdor bi sledil njihovim lepim zen»; danes moramo samo, ko se je že besedam, bi bil zapeljan k najpodlejšemu izdajstvu lastnega naroda. Med vojno so bili ti možje skupno z onimi, ki so v Jugoslaviji zažigali in ubijali, torej s fašisti in nacisti. Sedaj bi radi pod novimi pogoji in za nove gospodarje hoteli nadaljevati s svojo politiko. Prav zaradi tega so zapovedali ustanovitev stranke. Popolnoma jasno je torej, da je ta nova slovenska stranka čisto navadna podružnica anglo-ameriškega imperializma. Njeni voditelji pa služijo danes novemu anglo-ameriškemu gospodarju tako, kakor so nekoč služili fašističnemu in nacističnemu gospodarju. Zaradi tega je jasno, da sta njihov program in njihova dejavnost dve različni stvari. Da bi še bolje zakrili, so postavili na čelo stranke dva moža, ki nista nič drugega kot slamnata moža. Eden od teh (Agneletto) se je zelo malo bavil s politiko, drugi (Vesel) pa se z njo sploh ni pečal, še manj pa, da bi se ji kdaj posvetil. Prav slovansko-italijansko bratstvo je porazilo največje sovražnike slovenskega naroda in ga osvobodilo. Da si lastijo bazoviške in openske žrtve in tradicionalno borbo tržaških Slovencev proti fašizmu, najpodlejše skrunijo njihov spomin. Prav zaradi tega jih lahko smatramo, da so se prodali anglo-ameriškemu imperializmu. Ti hlapci in prodanci bi hoteli postati predstavniki tržaških demokratičnih Slovencev in bi morda celo hoteli predstavljati tržaške Slovence v novi upravni organizaciji. Zato silijo na oder nepomembnega Vesela, ki ni imel še te prilike, da bi se pokazal narodu s svojim izdajalskim početjem. Zaradi tega moramo strgati tem ljudem in njihovi dejavnosti izdajalsko krinko, tako da bodo tudi v bodoče ostali v očeh našega naroda kot navadni agenti njihovih anglo-ameriških gospodarjev, skratka to kar končno so: agenti v službi anglo-ameriških gospodarjev».

2. Godina Albin:

«Da v primeru Slovenske demokratske zveze ne obstaja samo borba med dvema političnima strankama, temveč gre za pravo izdajstvo lastne krvi. Ti gospodje so pozabili, da so jih rodile slovenske matere in se borijo proti svojemu narodu. To je eden izmed največjih zločinov. Zločin proti bratom, sestram, materam in očetom. V širšem obsegu je to zločin proti vsem demokracijam na svetu, ki se borijo pod najtežjimi pogoji za pravice delovnega ljudstva vsega sveta. Zato jih hočemo in jih moramo uničiti. Diskusija je pokazala, da z ljudmi te vrste ni mogoč noben sporazum. Proti njim je treba voditi odločno borbo, kakor proti izdajalcem. Ni daleč dan, ko bodo morali polagati račun za svoje izdajstvo».

b) Istega prestopka o obrekovanju (člen 595 I. in II. odstavka Kazenskega zakonika v zvezi s členom 81 I. odst. KZ), ker je v Trstu dne 11. januarja 1948 z govori, ki jih je imel na javnem zborovanju aktivistov Osvobodilne fronte za Tržaško ozemlje in tako občujoč z več osebami žalil ugled odvetnika dr. Franca Vesela, tajnika «Slovenske demokratske zveze» in izrekel na njegov naslov žaljive besede in fraze, kakor so bile omenjene zgoraj v oddelku a)

Godina Albin poleg tega:

1. prestopka grožnje (člen 612 I. odst. v zvezi s členom 81. I. odst. KZ), ker je z besedami in frazami «za to jih hočemo uničiti... ni daleč dan, ko bodo morali polagati račune o svojem izdajstvu», ki jih je izrazil v svojem govoru, o katerem se govori zgoraj pod odstavkom a), da je po krivem grozil odvetniku dr. Agnelettu Josipu, predsedniku «Slovenske demokratske zveze».

2. prestopka grožnje (člen 612 I. odst. v zvezi s členom 57. I. in členom 81. I. odst. KZ), ker je kot odgovorni urednik časopisa «Primorski dnevnik» z objavljenim članko v številki 795 omenjenega časopisa dne 13. januarja 1948, v katerem so bili objavljeni govori Babiča Branka, Srečka Vilharja in Godine Albina, zgoraj navedenim pod označbo a) žalil ugled odvetnika dr. Vesela Franca, tajnika «Slovenske demokratske zveze», s tem da je nanj naslovil žaljive besede in fraze. Poleg tega ga je obdolžil dejstev, ki so specificirana v govorih.

Zaradi teh razlogov je sodišče po pregledu členov 483, 488 KZ spoznalo Dušana Hreščaka, Babiča Branka in Albina Godino za krive dejanj, katerih so obtoženi — izključena je obtežilna okoliščina, da bi bile žalitve jasneje določene, prav tako da bi več oseb grozilo — obsodilo Hreščaka in Babiča na 82.000 lir globe vsakega, Godino pa na 72.000 lir globe. Vsi so poleg tega obsojeni na plačilo sodnih strokov, pristojbin sodbe, povzročilo škode zasebnim strankam. O tem bo razpravljal sodnik za civilne zadeve. Poleg tega pa so obsojeni še na plačilo 15.000 lir za vsako zasebno stranko. Na podlagi členov 186 KZ in 491 ter 615 odreja, da se na stroške obsojencev v roku 30 dni objavi tale razsodba v «Primorskem dnevniku» in v «Demokraciji» in to na stroške obsojencev. Izvleček odgovarja originalu.

Tako odločeno v Trstu, 24. junija 1948.

Trst 13. novembra 1948.

Zapisnikar: **De Mircovich.**

KONCERT na Opčinah

Glasbena matica bo priredila 9. januarja 1949 ob 16 uri v Prosvetnem domu na Opčinah koncert umetnih pesmi in opernih arij. V prvem delu programa bo tenorist Fr. Žerjal zapel Adamičevo pesem «Planinec» in Pavčičevo «Pred durmi», basist Stane Raztresen pa Adamičevo «Darovanje neveste». Komorni zbor pod vodstvom dirigenta Ubalda Vrabca bo poleg Vrabčeve «Bilečanke» in «Slovenske pesmi» zapel še Slavenskega «U jesenske duge noći».

Ves drugi del izpolnjujejo arije in zbori iz oper. Nastopili bodo sopranistka Pavla Potrata z arijo iz Čajkovskega «Pikove dame», baritonist J. Prašelj z arijo iz Borodinovega «Kneza Igorja», mezzosopranistka Justina Vugova z arijo iz «Samsona in Dalile» Saint-Saensa ter tenorist D. Pertot z arijo iz Smetanove «Prodane neveste». Sopranistka Kozem Rožica in tenorist D. Pertot bosta zapela arijo iz Gotovčeve opere «Ero z onega sveta». Slišali bomo tudi sekstet iz «Prodane neveste». Iz iste opere bomo slišali odlomek, ki ga bo izvajal komorni zbor ter sopran in tenor. Komorni zbor, basist Fakuč Ruggero ter tenorist D. Pertot bodo nastopili še z odlomki Mozartove «Čarobne piščali», Borodinovega «Kneza Igorja» in Gounodjevega «Fausta».

KOLEDAR

Petek 7. januarja
Zdravko

Sonce vzhaja ob 7.48, zahaja ob 16.34. Dolžina dneva 8.48. Luna vzhaja ob 22.25, zahaja ob 11.21

Jutri sobota 8. januarja
Severin

SPOMINSKI DNEVI

1878 je umrl veliki ruski pesnik N. A. Nekrasov.

ENOTNI SINDIKATI

Danes 7. t. m. bo na sedežu v ul. Imbriani 5 sestanek predsednikov in tajnikov posameznih zvez.

Danes 7. t. m. ob 19.30 bo na sedežu v ulici Imbriani 5, sestanek predsednikov in tajnikov zveze.

PROSVETNA DRUŠTVA

Prosvetno društvo v Skednju. Društvena knjižnica posluje vsak ponedeljek in četrtek od 20. do 21.30.

Kulturni krožek «Rauber». V četrtek 6. januarja bo dramska skupina kulturnega krožka «Dugolin» gostovala v prostorih krožka «Rauber» na Greti z dvodejanko «Brez domovine» in s farso «Oslovski razred».

IZLETI

Smučarski izlet v Črni vrh. V nedeljo 16. t. m. priredi Planinsko društvo v Trstu smučarski izlet v Črni vrh na Ajdovščino. Vpisovanje dnevno do vključno 8. t. m. v čevljarni Gec v Rojanu na Trgu tra i Rivi 2 in v ul. F. Filzi 10, I. od 18.30 do 21. Odhod ob 6 uri zjutraj iz ul. F. Severo.

ADEX izleti. Pri potovalnem in turističnem uradu «Adria Express» se nadaljuje vpisovanje za izlete v Ljubljano, Postojno, Vipavo, Ajdovščino in Valbruno (Italija).

V Sapado bo odhod v nedeljo dne 9. t. m. Vse informacije dobite pri «Adria Express» v ul. F. Severo 5, tel. 29-243.

RAZNO

Zavarovalnica goveje živine v Bazovici vabi člane na občni zbor, ki bo 9. januarja 1949 ob 15 uri v društvenih prostorih.

Nabrežinski okraj lahko naroča knjige in Koledar Gregorčičeve založbe pri Pertotu Slavku v Nabrežini.

Invalidi in svojci v vojni padlih pozor!

Zveza invalidov, pohabljencev in svojcev v vojni padlih s provizoričnim sedežem na Trgu Ponterosso 2, I. vabi sledeče svojce v vojni padlih, da se čim preje javijo na sedežu:

Valerio Maria, Trst, ul, Piccardi 34; Visintin Antonia, ul. Commerciale 13; Vidonis Caterina, ul. Milano 25; Zubin Giovanna, Viale XX Settembre 16; Zobin Marija, Mačkovlje 88; Ventrucci Angela, ul. S. Marco 57; Korda Lucia, Viale XX Settembre 12; Kočevar Marija, ul. Commerciale 26; Canciani Vittoria, Guardiella 31; Koren Josipina, ul. della Guardia 48; Miedi Matilde, S. Giacomo in Monte 11; Martinuzzi Maria, ul. Cisternone 38; Saule Marija, S. M. M. zg. 411; Stok Amalija, Guard. Skoljeto 281; Salivagna Ida, ul. Giulia 122; Sarra Ana, Viale Sonnino 9; Slach Marcella, ul. Industria 1; Stoka Marija, ul. Devinscina 2; Svetlič Libera, ul. M. D'Azeglio 11; Strukel Ana, ul. Media 6; Sadini Maria, ul. Costalunga 30; Travagin Amalia, ul. A. Caccia 8; Tomažič Ivanka, ul. Cancellieri 15; Umek Antonija, Draga 16; Ukmar Norma, Opčine D. Armada 40; Pecchiari Luigia, ul. Alfieri 13; Pieri Ana, ul. Castagnetto 242; Parovel Giovanni, ul. Guardia 44; Premru Aida, Corso Garibaldi 8; Pueri Adele, ul. Madonnina 13; Quarantotto Rosa, ul. Moreri 103; Rosani Rosa, ul. Milano 18; Rusič Gasparina, Skedenj 667; Rocco Iolanda, ul. D'Alviano 78; Ricatti Lidia, Rocol 701; Ribarič Katarina, ul. Montecchi 15; Bratovič Marija, ul. S. Francesco 30; Bello Caterina, ul. Ponziana 17; Cerovac Marija, S. M. M. zg. 412; Cosoli Elisa, ul. Pietà 35; Derin Anna, ul. Conti 24; Dugolin Liugia, ul. Orlandini 565; Fiocco Erminia, Vicolo delle Rose 4; Fogliani Maria, ul. F. Severo 80; Fioretto Maria, ul. M. D'Azeglio 1; Gavinel Giusepipna, ul. Ginnastica 48; Groppazzi Libera, ul. Guardiella 4; Gabrielli Giorgina, ul. Pagliericci 72; Ivančič Maria, ul. Pascoli 39.

KINO

ROSSETTI. 16: «Rešila te bom», I. Bergman, G. Peek.
EXCELSIOR. 16: «Čudež na 34. cesti», John Payne.
FENICE. 16: «Obupna noč», Henry Fonda.
FILODRAMMATICO. 16: «Crni labod», T. Power.
ALABARDA. 16: «Kumaonski tiger», Sabu.
IMPERO. 16: «Srečanje».
GARIBALDI. 16: «Ponosna Kreolka», Maureen O'Hara.
ITALIA. 16: «Vrni se, če me ljubiš», R. Taylor.
VIALE. 16: «Sestanek v Miamiju», Don Ameche.
MASSIMO. 16: «Čikaški teror», H. Bogart.
NOVO CINE. 16: «Hiša strahov».
KINO OB MORJU. 16: «Človek s petimi obrazi». Sovjetski film.
IDEALE. 16: «Gospa sedmih lun», P. Calvert.
MARCONI. 16: «Današnja žena», S. Tracy.
ARMONIA. 16: «Noč v paradižu», Merle Oberon.
BELVEDERE. 16: «Sokoli Rumene reke», R. Scott.
SAVONA. 16: «Pinocchio».
ODEON. 16: «Dumbo».
AZZURRO. 16: «Dumbo».
ADUA. 16: «Iskalci zlata», B. Crosby.
VITTORIA. «20 let pozneje», S. Laurel, O. Hardy.
KINO V SKEDNJU. Danes: «Demonsko zlato», S. Simon.
KINO V NABREŽINI. Jutri in v nedeljo: «Vreča zlata». Amerikanski film.

RADIO

7.30: Koledar in čitanje dnevnega sporeda. 7.35: Jutranja glasba. 7.45: Napoved časa in poročila. 11.30: Simfonična glasba. 12.00: Sodobna Anglija. 12.10: Priljubljene slovanske melodije. 12.45: Napoved časa in poročila. 13.00: Glasba po željah. 13.40: Skladbe za orgle. 14.00: Poročila. 14.15: Dnevni pregled tiska. 14.28: Čitanje večernega sporeda. 17.30: Plesna glasba. 18.00: Naša povest - Brzonožec in puščica. 18.15: Serenade za pihalne inštrumente. 18.40: Slovenske narodne pesmi. 19.00: Tehnika in gospodarstvo. 19.15: Pester koncertni spored. 19.45: Napoved časa in poročila. 20.00: Čajkovski: Serenada za godalni orkester. 20.30: Tržaški kulturni razgledi. 20.45: Orkester Duke Ellington. 21.00: Mojstri besede: Pantelejmom Romanov. 21.30: Lahka glasba. 22.00: Brahms: Koncert za klavir in orkester v B duru. 22.40: Plesna glasba. 23.15: Napoved časa in poročila. 23.30: Čitanje sporeda naslednjega dne. 23.35: Polnočna glasba.

Boris Pahor

„Moj tržaški naslov"

Izšla je zbirka črtic Borisa Pahorja «Moj tržaški naslov» v Gregorčičevi založbi v Trstu.

Dobi se v vseh tržaških knjigarnah; pri Stoki v ul. Milano, pri Fortunatu na Trgu sv. Antona Novega, v Prosvetni zvezi in pri Gregorčičevi založbi v ul. dei Porta 16.

Kultura — KNJIGE - GLEDALIŠČE - KONCERTI — RAZSTAVE - FILMI - KRITIKE - DROBTINE

Jurčič-Česnikov „Domen" na Kontovelu

Dramska družina prosvetnega društva «Prosek-Kontovel», ki je že s svojim prvim nastopom (Divji lovec) dosegla zavidljiv uspeh, nadaljuje po tej poti. Za «Rokovnjači», s katerimi je tudi gostovala, uprizarja sedaj dramo, ki jo je Česnik priredil iz Jurčičevega romana «Domen».

«Domen» sicer nima takega slovesa kot «Deseti brat», katerega so vsi Slovenci brali v romanu in gledali na odrskih deskah, toda kljub temu je izbira tega komada posrečena, ker je vsebina primerna za ljudske odre, le škoda, da Česnikova priredba ni povsem posrečena.

Proseško-kontovelski igralci so se resno potrudili in dostojno uprizorili to dramo. Predvsem naj poudarim, da je razveseljivo dejstvo njihovega napredka v izgovarjavi. Mnogo so že dosegli, a treba še skrbneje negovati pravorečje. Vem iz lastne izkušnje, da dela primorskim igralcem izgovarjava največjo preglavico, toda znano mi je tudi, da je prva in glavna naloga odra gojenje lepega jezika. Ne pozabite to. Zato pogum; le tako naprej in odpravili boste še zadnje nedostatke.

Drama je bila resno in skrbno naštudirana, mislim, da ima za to glavno zaslugo tov. Daneu Stanko. Dobro je pripravil posamezne igralce, da so bili lahko kos nalogi; če ni bilo vse do podrobnosti izdelano, moramo upoštevati, ker je Stanko kot režiser še začetnik. Trdno zaupam v njegove zmožnosti in bodočnost bo dokazala, ali imam prav ali ne.

V vlogi Domna je nastopil tov. Starc Alojz. Ta vloga je težka za izvežbanega igralca, kaj šele za diletanta. Zato mi ne bo zameril tov. Gigi, če mu povem, da ji ni bil docela kos. Njegova igra je sicer naravna in neprisiljena in to je že laskavo za vsakega igralca, toda opažam pri njem nekako hladnost, skoro bi rekel odsotnost. Posebno v čustvenih prizorih, kjer pride do veljave čustvo in notranje doživetje, je njegova igra premalo prepričevalna; za primer povem prizore z materjo. Lojze, uživi se še bolj v vlogo, daj duška čustvu, izražaj vse, kar doživljaš z glasom, kretnjo in izrazom obraza. Ne pozabi, da je Domen iskren kmečki fant, ki ne zna lagati in tajiti, težko mu je celo zatajevati notranjo bol kot v prizoru z materjo. Sicer pa je že to, kar si pokazal v tej vlogi, dobro. Skušaj, da bo še bolje.

Takoj za njim bom imenoval Daneu Eleonoro, ki je zelo čustveno podala mater. Izražala je razne občutke toplo in živo; njena bolezen, notranja bol, bojazen, strah, vse je prišlo do pravega izraza. Škoda le, da je včasih nekoliko preveč poudarila ta čustva in malone zašla v patos. Pazi, da se ti to v bodoče ne zgodi več. Tebi in Lojzetu priporočam pravilno doživetje vloge. Ne igrajta, doživljajta in nikoli se vama ne bo primerilo, da bi bila prehladna ali preveč patetična.

Če se ne motim, je Daneu Elva, ki je igrala Anko, nova pridobitev. Če je to res, me to še bolj veseli, ker je njena igra prepričljiva, ljubka in učinkovita. Cuk Jožko je v vlogi berača Urha dokazal, da je nadarjen. Njegov lik je med najboljšimi, v isti vrsti z Daneuom Stankom, ki je vskočil v vlogo graščaka Sove in Alojza Cjaka, ki je bil izviren krojač Spilkin.

Tudi ostali, Stoka Josip (učitelj Kerševan), Regent Cvetko (Jurec), Doneu Neva (Jerica, dekla), drugi naj mi ne zamerijo, saj se niti vseh ne spominjam, so se dobro odrezali.

Omenim naj še, da so bili skupinski prizori (kmetov, deklet, fantov) slikovito izdelani, skoro bi rekel dovršeni, edino prizor z biriči je bil premedel.

Inscenacija zadovoljiva, medtem ko mi niso ugajali lučni efekti. Razsvetljavi je treba posvečati večjo pažnjo, ker sodeluje pri uspehu igre.

Le tako naprej, Prosečani in Kontovelčani, in vaša dramska družina bo lahko služila za zgled vsem ostalim. J. F.

GORIŠKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI - SVETOGORSKA ULICA 42 - TEL. 749

Ali so dovolilnice za Trst poseben monopol?

Tudi v tem primeru so jezuitska zavijanja preočitna, da bi jih ljudje ne mogli spregledati in ugotoviti pravih vzrokov odklanjanja potnih dovoljenj

V zadnjem času je bilo mnogo primerov, ko so pristojni organi goriške kvesture odklonili ali odbili izdajo dovolilnic za potovanje v Trst. V večini teh primerov je šlo za ljudi, ki so imeli v Trstu svoje poslovne opravke ali pa so hoteli tja na zdravljenje. To pa jim ni bilo mogoče, ker niso dobili dovoljenja in so zaradi tega dostikrat utrpeli občutno materialno škodo in škodo na zdravju.

V nekaterih primerih so se oblasti izgovorile, češ, oni v Trstu so vašo prošnjo odbili, mi nismo krivi. Ako pa pogledamo to stvar natančneje, lahko takoj ugotovimo, da odbijajo prošnjo vedno le demokratičnim Slovencem, dočim imajo razni verižniki, špekulanti in šovinisti tako dovoljenje, kadar koli zanj zaprosijo. To pomeni, da niso krive samo oblasti v Trstu, ampak tudi naše v Gorici, ki z informacijami poskrbijo, komu naj se izda dovolilnica in kdo naj ostane brez nje. Brez nje morajo ostati seveda tisti, ki so bili partizani ali pa so kakor koli delovali v narodnoosvobodilni borbi proti nacifašizmu in so pripomogli k njegovemu zlomu.

Goriški Slovenci protestiramo proti takšnemu postopku in zahtevamo, da se izdajo dovoljenja za potovanje na Tržaško ozemlje ne glede na politično ali narodno pripadnost prosilcev, ker imamo do njega vsi enako pravico. Mnogo bolje bi bilo, če bi se odrekla dovoljenja špekulantom, ki odirajo ljudstvo to in onstran meje in pletejo svoje mreže med Trstom in Gorico, da lovijo vanje krvave žulje delovnega ljudstva ne pa onim, ki bi šli radi v Trst po družinskih opravkih ali k zdravnikom specialistom.

Če pa že nočete dati dovoljenja, lahko to poveste tudi naravnost, ker vašemu jezuitskemu zavijanju itak nihče ne verjame, saj je laž res preočitna in vsakdo prav dobro ve za prave vzroke odklonitve.

Opozorilo železničarjem

Železničarski sindikat javlja, da so začeli razdeljevati meso v škatlah in jajca v prahu, ki so jih naročili železničarji in železniški upokojenci. Razdeljevanje bo zaključeno 15. t. m.

Požar na Kornu

V bližini Korna, ali bolje v ul. Balilla št. 7, kjer stanuje begunec Gobbo Jožef s svojo družino, je prejšnji dan v nenavadnih okoliščinah nastal ogenj, ki je dal precej dela mestnim gasilcem.

V shrambi poleg kuhinje je bila nakopičena večja količina drv, desk in razni kosi obleke. Vsa ta navlaka je bila blizu vratc, ki služijo za snaženje dimnika. Ko so se saje v dimniku zaradi neprestanega kurjenja v štedilniku nakopičile, so se sesule in se ustavile blizu omenjenih vratc. Pri tem so seveda od znotraj založile vso odprtino in tako segrele vratca, da so se razbelila in vnela suho kramo v bližini.

Ko so domačini opazili ogenj, so takoj poklicali gasilce, ki so ogenj najprej omejili in potem kmalu popolnoma pogasili. Celotna škoda na poslopju in zgorelem blagu znaša preko 70 tisoč lir.

KINO

VERDI. 17: «Pismo neznanke», Joan Fontaine in L. Jourdan.
VITTORIA. 17: «Kapitan Casanova», J. Sutton.
CENTRALE. 17: «Bojazljivec in arena», S. Barzizza in M. Castellani.
MODERNO. 17: «Dražestno nevarna», J. Powell in A. Ballami.
EDEN. 17: «Junaki z otoka», Gianni in Pinotto.

Avto-moto društvo v Novi Gorici

Tik pred prazniki je bila v Solkanu redna letna skupščina avto in moto društva «Nova Gorica». Skupščine se je udeležilo precej interesentov in ker so pokazali veliko zanimanje, je potekala zelo živahno. Referatu o delu društva v preteklem letu je sledila živahna debata in nato volitve novega upravnega odbora. Obenem so člani društva izvolili tudi delegate, ki jih bodo poslali na okrajno skupščino Ljudske tehnike ter delegate za zvezno konferenco avtomobilistov in motociklistov Jugoslavije.

Po končanih volitvah so se porazgovorili o bodočem delu in sprejet je bil obširen načrt dela za tekoče leto 1949. Sorodno društvo iz Postojne je napovedalo društvu iz Nove Gorice tekmovanje. Društvo je ponudbo tekmovanja sprejelo in dostavilo k že postavljenim točkam za tekmovanje še naslednje:

1) katero od obeh društev bo napravilo v krajšem času in z manjšimi stroški boljše dirkaliče za motorna vozila;

2) kdo bo prej in z manjšimi stroški usposobil in opremil dirkalni avto;

3) kdo bo prej in z manjšimi stroški pripravil dirkalni motor boljše kakovosti;

4) katero društvo bo napravilo več prostovoljnega dela pri gradnji zadružnih domov ali pri drugi podobni akciji.

S tem je bil dnevni red skupščine izčrpan in člani so se razšli pripravljeni v tem letu delovanje društva kar najbolj razširiti in okrepiti ter ga pojačati tudi z novimi člani.

Koledar Gregorčičeve založbe za leto 1949

V Gorici se Koledar Gregorčičeve založbe za leto 1949 dobi v vseh slovenskih knjigarnah.

Triban

Tudi v našem kraju smo podpisali za mir

ISTRA

Kot po vseh vaseh, smo te dni tudi v našem okraju podpisovali za mir. Kaj je za ljudstvo, ki je toliko pretrpelo od strani sovražnikov svobode in napredka, lepšega, kot dati svoj podpis za to, da vojne ne bo več. Samo ena družina je v našem kraju, ki ni hotela podpisati. To pa je družina Maršič iz št. 7, po domače «Klobas».

Da bo vsem znano, je potrebno povedati, kaj je bila ta družina. Ko so se partizani borili v gozdovih, se je eden izmed članov te družine skrival, drugi pa je lepo služil Angležem. Res lepo spričevalo narodne zavednosti! Zato pa se ljudstvo ni prav nič čudilo, ako so odklonili podpis.

Da se bo ta mir še bolj utrdil, smo prav te dni postavili tudi komisijo za zbiranje prostovoljnih prispevkov za gradnjo zadružnega doma. Poleg tega je ljudstvo sprejelo še obvezo, da bo čim več pripomoglo s prostovoljnim delom.

Tako bomo vsem nasprotnikom najlepše dokazali, kako se gradi boljše in lepše življenje.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Rojstva: Pucer Ondina iz Grintovca, Pribac Norma iz Nove vasi, Grbac Marija iz Krkavc, Brajnik Bruna iz Sermina, Žnidaršič Dušan-Mirko iz Gažona, Gomicel Vladimir iz Sv. Lucije, Bavec Katjuša iz Portoroža.

Poroke: Kocijančič Anton, delavec iz Trsta, z Radin Pierino, hišno iz Zrnjavca; Parovel Virgilij-Lino, kmet iz Sermina, s Koren Palmiro, hišno iz Sermina; Pavlič Marcel, kmet iz Sečala, s Pucer Ano, hišno iz Sečala; Zidarič Emilij, kmet iz Čežarjev, z Vatovec Kristino, hišno iz Čežarjev; Mazzelli Severin-Marij kmet iz Lazaretta, s Knez Lidijo, šiviljo iz Sv. Antona;

Smrti: Brajnik Bruna iz Sermina, Stok Ivan iz Bržanov, Pucer Ondina iz Grintovca, Krmac Antonija iz Gažona, Hrvatin Darko iz Grintovca, Gombač Silva iz Koštabone.

Komisija za prosto cono

Na sedežu Trgovinske zbornice v Gorici je imela v torek svoje prvo zasedanje posebna posvetovalna komisija za prosto goriško cono, ki ji je predsedoval dr. Poterzio. Člani komisije so poleg župana dr. Bernardisa še zastopniki raznih krajevnih ustanov in organizacij, za tajnika pa je bil imenovan dr. Chientarolli.

Na tem prvem zasedanju je komisija obravnavala razna vprašanja, predvsem način, kako bi najbolje razdeljevali goriva. Je to ena izmed najvažnejših postavk, obenem pa tudi najteže izvedljiva. Pred zaključkom seje je bilo sklenjeno, da se zberejo k ponovnemu zasedanju v soboto in da bodo takrat preučili način, kako prodajati potrošnikom blago, potrebno za takojšnjo potrošnjo, kakor sladkor, kavo, kakao, drva za kurjavo itd.

Predsednik dr. Poterzio je popoldne istega dne v posvetovalni dvorani Trgovinske zbornice imel posebno konferenco za delavce. Razlagal jim je bistvo in postopek proste cone ter njene glavne značilnosti.

Pomjan

Za mir in demokracijo proti vojnim hujskačem

Prav na zadnji dan pravkar zaključenega leta 1948 smo imeli v naši vasi masovni sestanek, na katerega je prišla velika večina vaščanov. Sestanek je bil gospodarsko-političnega značaja. Ljudstvu je govoril domačin tov. Benčič, katerega referatu je ljudstvo sledilo z velikim zanimanjem. Ob zaključku referata je bila živa diskusija.

Na zahtevo vseh navzočih je sledila točka «O podpisovanju za mir». Pri tej točki je prišlo do živahne diskusije in ostre obsodbe svetovnih hujskačev na novo vojno in nekaj domačih elementov, ki niso hoteli podpisati za mir.

Ti prav nič ne vedo, koliko je ljudstvo pretrpelo in so zaradi tega na strani netilcev nemirov. Na zahtevo vsega ljudstva je bilo sklenjeno, da bomo imena teh objavili, da bo javnost lahko pravilno ocenila in obsodila njihovo delovanje.

Prvi je Peroša Ludvik, stanujoč na št. 19. Ljudstvo ga po domače imenuje «Giovinezza»; to ime si je pridobil zaradi svoje črne preteklosti.

Druga je Jerman Stefanija, stanujoča na št. 25, žena bivšega političnega preganjanca. Tudi mož je sedaj postal ženi enak. Žena je vedno rovarila proti ljudski oblasti in njenim organizacijam. Zadnje čase pa je postala posebno zagrizena pristašinja tistih, ki bi naše ljudstvo radi ponovno zasužnjili z novo vojno.

Tretji je Jerman Lazar, stanujoč na št. 24. Ta je bil nekaj časa celo borec v nekem partizanskem odredu Slovenije. Ljudstvo ga zaradi tega obsoja in pravi, naj se sramuje svojega sedanjega stališča, ki je proti ciljem, za katere se je celo boril: proti miru in boljši bodočnosti lastnih otrok.

Četrta in zadnja v naši vasi pa je Rojac Antonija, imenovana po domače «Truska», katera stanuje na št. 28. Vsi vaščani se čudijo, kako da mora biti taka, ker skoro vedno tiči v cerkvi in moli. Dobra in mirna katoličanka je, toda ni hotela podpisati za mir. Ljudstvo pravi, kako je mogoče, da «Truska» eno moli in govori, drugo pa dela. Nauk, ki ga je učil Kristus, je bil: Mir in ljubezen med ljudstvom. Kot kaže pa naša «Truska» ne ve za to in dela prav nasprotno.

To so štiri vrste tistih ljudi v naši vasi, ki so proti mirnemu razvoju in napredku in tudi proti miru. Vendar jim povemo, da ne bodo prav nič opravili pri nas, ker jih dobro poznamo. Prav bi bilo, če bi pogledali na lastne napake in jih poskušali popraviti. Vemo, da vplivajo nanje struje izza meje. Želeli bi samo to, da bi tudi ti štirje vstopili v skupen protiimperialistični tabor miru in pričeli delati za boljšo bodočnost svojih otrok in tudi njih samih.

Vaščani

Goriška postaja je še vedno brez ure

Pred nekaj dnevi so povečali prodajalno časopisov na goriški železniški postaji na ta način, da so podrli vmesno steno, ki jo je ločila od sosedne tobakarne. Tako je nastal večji in bolj prikladen prostor, ki je tudi poslopju samemu v okras.

Če bolj kakor ta novost pa bi bilo potrebno opremiti postajo z novimi stenskimi urami, tako na peronu kakor na zunanji strani poslopja, kjer manjkata še od vojne sem. Na noben način ni opravičljivo, da že skoro štiri leta po vojni niso še vzpostavili novih ur, ko je vendar ves železniški promet uravnan na čas do minute natančno in je torej ura na tem mestu bolj potrebna kakor kjer koli.

Sestanek posestnikov poškodovanih hiš

Občinski odbor za popravilo v vojni poškodovanih hiš vabi vse hišne gospodarje, ki imajo poškodovana poslopja, katera še niso bila popravljena, da pridejo jutri 8. t. m. ob 17. uri v belo dvorano mestne občine, kjer bodo z njimi razpravljali o vseh olajšavah v zvezi z obnovo hiš. To vabilo velja za vse one, ki so pri tem zainteresirani.

Poplava na Goriškem

Že skoro teden dni imamo na Goriškem močno deževje. Vse vode so narastle, kakor le malokdaj. Soča je pri Gorici dosegla tako višino, da je včeraj manjkalo samo meter, pa bi preplavila leseni most v Stražicah.

Tudi Vipava se je razhudila in je prestopila na več krajih bregove. Zlasti občutno škodo je napravila s poplavo pri Sovodnjah, kjer so se morali ljudje izseliti iz niže stoječih hiš, ker je voda vdrla vanje.

Včeraj je še vedno deževalo, čeprav so nekateri prejšnji večer slišali prepevati peteline in so zaradi tega prerokovali, da bo prenehalo grdo vreme. Zaradi južnega vremena se je tudi sneg po višjih predelih dežele, ki se je pokazal pred nekaj dnevi, zopet stopil in tako sedaj vse plava v blatu, zavito v gosto meglo. Še najbolj so bili zaradi močje odjuge prizadeti goriški smučarji, ki so že dolgo delali načrte o lepem božičevanju v Kanalski dolini, pa so morali to svojo namero zadnji dan odložiti na boljše čase, oziroma na ugodnejše vremenske prilike.

Iz Benečije nam pišejo

Upravičene zahteve slovenskih Benečanov

Slovenski človek si je v 1300 letih bivanja na tem koščku zemlje pridobil pravice, ki morajo biti upoštevane in spoštovane

Slovenska Benečija je bila do včeraj nepomembna za mnoge Italijane. Danes pa, ko vidijo, da kulturno rastemo in da gojimo z ljubeznijo naš materinski jezik, se je marsikdo začel zanimati za nas in trdijo, da mi beneški Slovenci nimamo nikakih pravic do privilegijev, ki bi jih morali uživati kot slovenska manjšina. Čeprav dobro vedo, da smo Slovenci, nas hočejo smatrati za čiste Italijane. Beneški Slovenci priznavamo italijansko suverenost, toda s tem ni rečeno, da hočemo zatajiti svojo narodnost, jezik in tradicije.

Pripoznamo italijansko suverenost, kajti z mirovno pogodbo in z ustavo nam je italijanska država zajamčila, da bo spoštovala vse naše pravice. V prvi vrsti, da ne bo ovirala našega kulturnega razvoja in vsega, kar zadeva kulturo sploh.

Beneško ljudstvo ne živi v Slovenski Benečiji od včeraj. Trditi moramo, da se je naselilo tu že za časa preseljevanja narodov, in sicer v VI. stoletju. Torej živi v Benečiji že nad 1300 let in si je pridobilo pravico do stalnega bivanja. V vsej tej dolgi dobi je naš narod pokazal vsemu svetu, da nima nikake skupnosti z italijansko narodnostjo, ampak da je to čistokrvni pristni slovenski narod. Ponosni smo, da moremo to dokazati komur koli. Res je, da smo majhen narod, a kultura in narodna zavest, ki vre v krvi slovenskih Benečanov, sta močni.

V preteklem stoletju so mnogi italijanski izobraženci proučevali naše narodnostno vprašanje in izvor prebivalstva Slovenske Benečije. Ti učeni možje niso niti od daleč podvomili o izvoru naše prave narodnosti. Današnje italijanske oblasti bi se torej morale bolj poglobiti v naše vprašanje, zavračajoč nacionalistične predsodke, katerih se je posluževal fašizem.

Ti, ki trdijo nasprotno, naj čitajo zgodovinske knjige Pavla Diakona iz Čedada. Videli bodo, kdaj in kako so se naselili Slovenci v Benečiji.

Pod langobadskim gospodarstvom so bili kraji današnje Slovenske Benečije neobljudeni. Slovenci so se takrat naselili polagoma po gričih in gorah in ostali prav do danes. Torej, da bi se polastili ozemlja s silo, kakor bi radi nekateri trdili, ni res.

Razne osebnosti političnega gibanja Italije pa se upajo trditi, da smo slovenski Benečani le skupina hribovcev in ostanki barbarskega naroda, ki je hotel vdreti v Italijo in katerega se niso mogli več iznebiti. Sicer pa, da jih nihče ni izganjal od tod, ker je svet, katerega so si osvojili, le malo vreden in po večini gorat in kamenit. Tako so do nedavna smatrali vse vasi Slovenske Benečije za nepomembne, čeprav štejejo čez sto vasi s približno 60 tisoč prebivalci.

Ako danes slovenski Benečani ugovarjamo tem žaljivim trditvam, nimamo nikakega namena ustvarjati iredentistično gibanje, kakor kdo izmed naših nasprotnikov misli. Mi hočemo živeti svobodno. Sprejeli smo mirovno pogodbo in se zadovoljili bivati pod Italijo, da bi ohranili mir. Zahtevamo pa spoštovanje in upoštevanje kot narod, ki je bil ločen od svoje domovine, in priznanje vseh pravic, katerih nismo uživali, ko je vladal fašizem.

De Gasperi bi moral razumeti bolj kakor kdor koli naš današnji položaj. On, ki je po rodu trentski Avstrijec, je užival vse pravice narodne manjšine pod avstrijsko vlado. Ker je živel tudi on v enakih razmerah, kakor danes mi, bi moral upoštevati naše zahteve in pravice in biti bolj naklonjen našemu narodu. Do danes tega ni nikdar pokazal, ampak nasprotno: dovoli, da se postopa z nami kakor je postopal fašizem.

ISTRSKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA PRIMORSKEGA DNEVNIKA V KOPRU - ULICA C. BATTISTI 301/a PRITL. - TEL. 70

Borba proti nepismenosti v koprskem okraju

„Istrani nočejo biti več zaostali in nekulturni priganjači oslov in delavci za druge“

Kot že dve leti zaporedoma, so se tudi v pravkar zaključenem 1948 letu pričeli s prvim novembrom večerni izobraževalni in analfabetski tečaji po vseh večjih vaseh in krajih koprskega okraja. Razveseljiva je ugotovitev, da se vršijo tečaji tudi po manjših naseljih, kjer ni šolskega poslopja. Tako so tečaji po naseljih Potok, Lopar in Kavaliči, ki sicer spadajo pod Sv. Anton. Enako so tečaji v Čežarjih, Pobegih, pri Sv. Petru in v Novi vasi. Omeniti moramo, da je v zadnjih dveh krajih le po eno šolsko poslopje, in obiskuje ljudstvo, ki hoče znanja, tudi tečaje izven šolskega poslopja.

Tečaji so v 31 krajih in jih obiskuje po zelo pomanjkljivih podatkih 135 nepismenih oseb vseh starosti, izobraževalne tečaje pa 450 tovarišev in tovarišic.

Statistični podatki zgovorno pričajo o močni in odločni volji ljudstva: čim prej odpraviti zaostalost in nepismenost. Samo spoznava ljudstvo, kaj mu je prinesla NOB poleg svobode: vse pogoje za razširitev in poglobitev znanja, ki je temelj vsemu napredku.

Kot že lansko leto, prednjači tudi letos mala vasica Gažon nad Izolo, kjer obiskuje tečaj za nepismene 36 oseb, izobraževalnega pa 24 oseb. Iz te majhne istrske vasice in preko nje vsa Istra, govorijo številke obiskovalcev tečajev tisti lepi, domači jezik, kot ga je pred nekaj dnevi spregovoril tov. maršal Tito: «Jugoslovanski narodi nočejo več ostati zaostali in nekulturni Balkanci». Mi presajamo te besede na naše razmere in pravimo:

«Istrani nočejo več ostati zaostali in nekulturni priganjači oslov in delavci za druge».

Ljudstvo vasice Gažon nima lagodnega življenja, zato pa še bolj občuti potrebo po znanju in napredku. Tu so ljudje občutili, kako je fašizem težil samo za tem, da bi iz njih napravili topoglavo in nerazgledano skupino ljudi, ki bo poslušno in ubogljivo delala za svoje gospodarje. Zato pa masovno obiskujejo izobraževalni in analfabetski tečaj, da si pridobijo znanja, razgledanost, napredek in združeno s tem boljše življenje.

Želeti bi bilo, da bi tudi po drugih vaseh, Babičih, Borštu, Glemu in tudi Marezigah, kjer je še deset nepismenih ljudi, a iz napačnega sramu ne obiskujejo tečaja, bila tako močna volja po znanju, kot je v Gažonu.

Omeniti moramo še nekaj vasi kot Korte, kjer obiskuje izobraževalni tečaj 28, analfabetskega pa 5 tovarišev, v Koštaboni obiskuje 30 oseb izobraževalni in 12 analfabetski tečaj, v Maliji 29 izobraževalni in 7 analfabetski, v Pomjanu 21 izobraževalni in 17 analfabetski, v Pučah 25 izobraževalni in 15 analfabetski, v Novi vasi 25 izobraževalni, pri Sv. Petru pa 30 izobraževalni tečaj. Prav tako si prizadevajo v Kavaličih z 12 obiskovalci, v Potoku z 18 obiskovalci in Loparju s 25 obiskovalci izobraževalnih tečajev; dvigniti na višjo stopnjo svoje znanje. Še celo na kmetijski šoli v Škocijanu pri Kopru je 18 obiskovalcev izobraževalnega tečaja.

Navedli smo nekaj primerov borbe na področju izobrazbe. Vztrajnost in odločna volja vseh, ki jim je bil fašizem odvzel vsako možnost poznavanja svojega jezika, bosta premagali ovire, ki jih leta postavljajo pred te ljudi. Izginil bo grdi črni madež neznanja, ki je ostal kot žalostna posledica tujega suženjstva v sončni Istri.

Reka Dragonja narasla

Deževje zadnjih dni je povzročilo v Sičolah poplavo reke Dragonje. Že 3. t. m. okrog 18 je začela reka naraščati ter je okrog 20 presegla za 70 cm normalno stanje. Zalila je glavni most v Sičolah, ki veže koprski z bujskim okrajem, ter poplavila tudi vso cesto proti Molini. Ta velika množina vode na cesti je popolnoma ustavila promet za 10 ur.

Poplava je povzročila veliko škodo na polju, dočim je poljskim pridelkom in živini, v nasprotju s prejšnjo poplavo, bilo prizanešeno. Ljudje so bili sedaj že vnaprej pripravljeni in so svoje stvari iz spodnjih prostorov znosili v višje predele hiš. Tu drži pregovor, da nesreča izuči človeka.

Popravek

Tov. Sever Miloš, zobozdravnik v Portorožu, je daroval za božičnico gluhonemih otrok 2.000 lir in ne 200 kot je bilo pomotoma objavljeno v našem listu.

Kampel-Salara

Ustanovitev množične sektorske brigade SIAU

Pred dnevi smo na našem sektorju, ki obsega vasi Kampel, Salaro, Triban, Manžan, Paderno in Bosamarin, ustanovili sektorske brigado masovnih organizacij. Brigada šteje nad 230 članov in je razdeljena na čete po deset članov. Vsaka četa ima svojega brigadirja. Brigada ima svoj sektorski štab, katerega sestavlja pet članov masovnih organizacij na sektorju.

Brigado smo ustanovili z namenom, da bo pomagala pri gradnji našega zadružnega doma. Do sedaj so člani brigade pripravili že 80 m3 kamenja.

ALI PODPIRAŠ SLOVENSKI NAPREDNI TISK?

Na zadnjem masovnem sestanku so se vsi člani brigade obvezali, da bodo v času od 1. do 29. januarja, dneva volitev v SIAU, delali vsako nedeljo pri pripravljanju gradbenega materiala za zadružni dom. Pripravili bodo v tem času 120 m3 kamenja.

Na istem sestanku je bila izvoljena tudi volivna komisija in postavljena kandidatna lista.

Na enak način in z istimi cilji je bila ustanovljena tudi mladinska sektorska brigada, ki ima 90 članov. Ta bo pomagala tudi pri vseh večjih delovnih akcijah splošnega ljudskega značaja na sektorju. Tako bomo združeno nastopali pri gradnji tega gospodarskega, kulturnega in političnega objekta. Prav gotovo bo to združeno delo prineslo uspehe, s katerimi si bomo še nadalje izboljševali življenje.

Mladina je poleg tega prav te dni nabavila še za 17.000 lir knjig za novoustanovljeno knjižnico. Moramo reči, da je bilo poprej vprašanje knjig pri naši mladini nekako v ozadju. Zadnje čase pa je zanimanje zanje naraslo, kar je dokaz, da mladina občuti in si želi knjige in učenja. Ni bila krivda mladine, če ji knjiga ni bila občutena potreba, ampak dolga doba suženjstva, ki je v naših ljudeh dušila vsako težnjo po napredku. Nove sile življenjske moči pa so sedaj odprle tudi naši mladini nova obzorja, v katerih mladina vidi svojo veliko prihodnost.

Naš mladinski sektorski odbor bo v kratkem otvoril tudi svoj kulturno-športni krožek. Ta bo imel sedež v gostilni «Iskra» (prej «Pri lovcu»). Nabavila je že več šahovskih priprav in ima namen omisliti si tudi namizni tenis. Veseli smo tega napredka naše mladine. Vemo, da bo šla še naprej v učenju in delu.

Škropljenje sadnega drevja

Na stotine je raznih škodljivcev in bolezni sadnega drevja, ki uničijo ponekod do petdeset in tudi več odstotkov pridelka. To prinaša ogromno škodo našemu gospodarstvu. Da se v bodoče ta škoda prepreči, moramo takoj podvzeti naslednje ukrepe:

1. Z dreves moramo takoj očistiti ves mah, lišaje, staro raskavo skorjo in suho vejevje, kjer najdejo zatočišče različni škodljivci in glivice, povzročiteljice bolezni. Vse te odpadke skupno z odpadlimi, gnilimi in okuženimi plodovi, moramo na mestu sežgati.

2. V januarju moramo *poškropiti vse sadno drevje z drevesnim karbolinejem.* S škropljenjem pričnemo od vrha krone pri najtanjših vejicah in postopno obdelamo s škropivom vse drevo od vrha do tal. Ker ta škropiva razjedajo tudi kožo, si mora delavec, ki to delo opravlja, dobro zavarovati predvsem obraz in roke. Najbolje je, da si pred pričetkom dela namaže roke in obraz s kakšno maščobo (olje, mast, vazelin). Škropiti moramo obrnjeni od vetra.

KAKO PRIPRAVIMO KARBOLINEJ ZA ŠKROPLJENJE?

Uporabljamo 6-7% raztopino, katero pripravimo na naslednji način: Če hočemo pripraviti 100 litrov škropiva, odtehtamo 6-7 kg karbolineja in tega počasi vlivamo v 94 litrov vode, katero mešamo s čisto leseno palico, dokler ne postane mleku podobna gosta tekočina. Ta ostane več dni nespremenjena.

Drevesni karbolinej deluje le na živalske škodljivce sadnega drevja. Omenili pa smo, da so pri nas razširjene tudi bolezni glivične narave, katerih s tem škropivom ne uničimo.

Proti tem glivičnim boleznim pa se lahko uspešno borimo z uporabo *raztopine modre galice.*

Raztopina modre galice (bordoška brozga) je dobro znana našim kmetovalcem, ker jo uporabljajo v 1% raztopini pri škropljenju proti peronospori. V sadjarstvu pa uporabljamo v zimskem času večodstotno raztopino tega škropiva.

Proti «kodravosti breskev» «Exoascus deformans) škropimo dvakrat: prvič v decembru ali januarju s 5% raztopino, drugič z 2%, ko se prične brstje napenjati (v prvi polovici marca). Ostalo sadno drevje škropimo v zimskem času s 3% raztopino.

KAKO PRIPRAVIMO PRAVILNO RAZSTOPINO MODRE GALICE?

Za pripravo 100 litrov raztopine vzamemo določeno količino galice, katero raztopimo v lesenem sodčku v 50 litrih vode. Da se galica raztopi, jo moramo obesiti v vodo v vrečici, kjer ostane čez noč. V drugi večji posodi raztopimo enako količino gašenega ali polovično količino živega apna (živo apno moramo prej ugasiti z majhno količino vode). Ko smo na ta način pripravili apno in modro galico, vlijemo počasi raztopino modre galice v apneno mleko (nikdar ne mleko v galico). Pred uporabo moramo raztopino preizkusiti, če smo ji dodali dovolj apna. V ta namen namočimo v pripravljeno škropivo beli «fenoftaleinov» papir. Če papir pordeči, je škropivo uporabno. Če ostane bel, dodamo apna, dokler papir ne dobi svetlo-rdeče barve.

Škropivo moramo čim prej uporabiti. Pri škropljenju se moramo držati enakih navodil kot pri karbolineju, le da to škropivo ni nevarno za ljudi.

Da bo akcija uspela, mora zajeti širok obseg. Pri akciji naj sodelujejo vse masovne organizacije, posebno pa mladina. Delo se mora izvajati organizirano in načrtno. Poškropiti se mora vse sadno drevje. Motornih škropilnic še nimamo, zato pa se bomo poslužili navadnih trsnih škropilnic. Težave bodo zaradi prekratkih cevi; temu se da odpomoči, ako gumijaste cevi privežemo na dolge palice iz trsja.

V našem gospodarskem programu je tudi postavka: zvišati produkcijo sadja. To povišanje bomo dosegli le, če bomo pravilno gojili sadno drevje in skrbeli za uničenje vseh škodljivcev in bolezni. K temu delu moramo pristopiti takoj z vso dobro voljo in uspeh bo prav gotovo velik in povoljen.

Naše kmetijske zadruge imajo na razpolago več kot zadostne količine teh škropiv.

Dr. FRAN JURIŠEVIČ

Šahisti

Vsi šahisti v Kopru, od začetnih do rutiniranih igralcev, so naprošeni, da se prijavijo na Zvezi društev za telesno vzgojo v Kopru za splošni turnir, ki bo v najkrajšem času. Kdor na tem turnirju ne bo nastopil, ne bo imel v letošnjem letu pravice sodelovati na nobeni šahovski prireditvi. Turnir bo namreč važen zaradi določitve igralcev po moči in za sestavo moštva za tekmovanja po okrožju in drugod.

Vpisovanje je med uradnimi urami. Natančnejša navodila bomo še prinesli. Vsi ljubitelji te lepe igre so naprošeni, naj ne zamudijo prilike, da jim kasneje ne bo žal.

SOCIALNA ZAKONODAJA V ISTRSKEM OKROŽJU

Progresivna rešitev vprašanja otroških doklad

Nove odredbe istrskega ljudskega odbora za zaščito otrok

Čl. 1.

Pravico do dodatka za otroke po predpisih te odredbe imajo tisti, ki so obvezno zavarovani za primer bolezni pri Zavodu za soc. zav. ter oni, ki prejemajo iz socialnega zavarovanja pokojnino za onemoglost, ali pa prejemajo rento zaradi zmanjšane delovne sposobnosti za več ko dve tretjini.

V prvem odstavku navedeni nimajo pravice do dodatka za otroke po predpisih te odredbe, če imajo po svojem službenem razmerju poleg plače ali pokojnine pravico tudi do dodatka za otroke.

Če sta oče in mati zaposlena, ima pravico do dodatka za otroke praviloma oče. Poročena žena ima pravico do dodatka za otroke, ako ona vzdržuje otroke ter živi z njimi v skupnem gospodinjstvu.

Čl. 2.

Dodatek za otroke pripada zavarovancem v znesku 32 lir dnevno, ali pa kadar je zavarovanec delal ves koledarski mesec, 800 lir vsakega otroka. Ta osnovni dodatek se poveča dnevno za 4.—, 8.—, 12.—, 16.— lir itd., oziroma mesečno za 100.—, 200.—, 300.—, 400.— lir za vsakega otroka, če zavarovanec vzdržuje dva, tri, štiri, pet ali več otrok.

Dodatek za otroke se izplačuje zavarovancem:

1) za dejansko na delu prebite dni, kakor tudi za druge dni, za katere gre delavcu oziroma nameščencu pravica do mezde oziroma plače;

2) za dni bolezenskega dopusta, dokler traja nesposobnost za delo in pravica do bolniške hranarine (zdravljenje v bolnici, sanatoriju, toplicah ali zdravilišču);

3) za dni porodniškega dopusta, tednov po porodu, ne glede na to ali ima porodnica pravico do porodniške hranarine;

4) za čas neplačanega dopusta zavarovanca, ko se po predpisih o socialnem zavarovanju ne prekine zavarovanje.

V času bolezenskega porodniškega in neplačanega dopusta (2. in 4. točka prvega odstavka) se izplačuje dodatek za otroke za vse delovne dni. Če so te okoliščine trajale ves koledarski mesec, se izplača dodatek za ves esec, ne glede na število delovnih dni v posameznem koledarskem mesecu.

Predpisi prvega, drugega in tretjega odstavka se smiselno uporabljajo tudi za koristnike pokojnin in rent, ki jim po predpisih te odredbe gre pravica do dodatka za otroke.

Čl. 3.

Pravica do dodatka gre zavarovancu za vsakega zakonskega, nezakonskega in posvojenega otroka, kakor tudi za pastorke in sirote ki jih zavarovanec vzdržuje, če živijo z njim v skupnem gospodarstvu in če jih dejansko vzdržuje.

Dodatek za otroke se izplačuje, dokler otrok ne izpolni 17 let. Od izpolnjenega 17. leta pa do dopolnjenega 23. leta se izplačuje dodatek za otroke, ki se šolajo.

Otrokom, ki so pred izpolnjenim 17. letom, oziroma pred izpolnjenim 23 letom, če so se šolali, zaradi duševne ali telesne bolezni ali hibe trajno nesposobni za pridobivanje, pripada dodatek tudi po izpolnjenem 17. oziroma 23. letu vse dotlej, dokler ta nesposobnost traja.

Čl. 4.

Pravica do dodatka za otroka se dokaže:

1) s potrdilom o rojstvu (z izpiskom iz rojstne matične knjige);

2) s potrdilom o skupnem gospodinjstvu in vzdrževanju otrok;

3) za otroke, stare nad 17 let, s potrdilom o šolanju;

4) za posvojene otroke z dokazilom o posvojitvi;

5) za sirote, s potrdilom, da nimajo staršev in da jih zavarovanec vzdržuje;

6) za otroke, ki so stari nad 17 let oziroma nad 23, pa so trajno nesposobni za pridobivanje, s potrdilom zdravnika Zavoda za soc. zav. o tem.

Potrdilo o skupnem gospodinjstvu in o vzdrževanju otrok izda zavarovancu krajevni ljudski odbor.

Čl. 5.

Dodatek za otroke izplačujejo zaposlenim osebam praviloma njihovi delodajalci in sicer ob izplačilu mezde oziroma plače.

Dodatek za otroke se izplačuje v breme prispevkov, ki jih delodajalci v ta namen plačujejo Zavodu za soc. zav.

Čl. 6.

Javna oblastva, javne in zadružne ustanove in podjetja odločajo sama o pravici do dodatka za otroke in ga izplačujejo osebam, ki so pri njih zaposlene, brez posebne odločbe Zavoda za soc. zav.

Določanje pravic do dodatka za otroke in izplačevanje tega dodatka na način, kakor je predpisan v prednjem odstavku, more Zavod za soc. zav. dovoliti tudi drugim delodajalcem, ki morajo obračunati prispevke za socialno zavarovanje po plačilnih seznamih, po potrebi pa lahko take delodajalce na to tudi obveže.

Delodajalci, navedeni v prvem in drugem odstavku, morajo ves čas, dokler traja delovno razmerje posameznega delavca oziroma nameščenca, hraniti vse listine, na podlagi katerih izplačujejo dodatek za otroke. Ko delovno razmerje preneha, mora delodajalec vse listine vrniti delavcu oz. nameščencu.

Čl. 7.

Delodajalci, ki niso obvezani, oz. ki niso pooblaščeni po predpisih prednjega člena, da sami odločajo o pravici do dodatka za otroke, izplačujejo ta dodatek na podlagi posebne odločbe Zavoda za soc. zav., ki se izda za vsakega posameznega zavarovanca.

Zavod za soc. zav. izda odločbo o pravici do dodatka za otroke na podlagi posebne prijave, ki jo mora zavarovanec po predpisih izpolniti ter s potrebnimi dokazili predložiti. Določba se dostavi zavarovancu in delodajalcu.

Na podlagi odločbe iz prednjega odstavka mora delodajalec pri prvem prihodnjem izplačilu mezde oz. plače izplačati dodatek za otroke za ves čas, ko je bil delavec, oz. nameščenec pri njem zaposlen.

Če delavec, oz. nameščenec preneha delati, predno je bila delodajalcu dostavljena odločba Zavoda za soc. zav. o dodatku za otroke, izplača dodatek za otroke za čas zaposlitve zavod sam na podlagi potrdila delodajalca, o tem da delavec oz. nameščencu ni bil izplačan dodatek za otroka.

Zavod za soc. zav. more izjemoma, če je to v korist zaposlenih oseb, sam izplačati dodatek za otroke delavcem in nameščencem, zaposlenim pri delodajalcu iz prvega odstavka, o čemer je treba s pismeno odločbo poprej obvestiti delodajalca. Delodajalec mora obvestiti o taki odločbi osebo, ki je pri njem zaposlena.

Čl. 8.

Izplačila dodatka za otroke morajo delodajalci iz 6. čl. zaznamovati na plačilnih seznanih v kontrolnih razvidih, drugi delodajalci pa v kontrolnih knjigah oz. razvidih zaposlenih oseb (osebni kontrolni list).

Pooblaščenci Zavoda za soc. zav. morejo na samem kraju pri delodajalcu pregledajo razvide o izplačilih dodatkov za otroke in prav tako listine, na podlagi katerih se dodatki izplačujejo.

Čl. 9.

Izplačane dodatke za otroke obračunavajo delodajalci z Zavodom za soc. zav. hkrati z obračunom prispevkov za socialno zavarovanje.

Delodajalci, ki obračunavajo prispevke za soc. zav. s plačilnimi seznami, obračunavajo s samimi plačilnimi seznami tudi izplačane dodatke za otroke za zadevno plačilno obdobje.

Čl. 10.

Delavci in nameščenci, ki prejemajo dodatek za otroke, morajo prijaviti vsako spremembo, ki vpliva na njihovo pravico do dodatka za otroke (otrokova smrt, začetek in nehanje šolanja, prenehanje vzdrževanja, rojstvo novega otroka itd.) in sicer v 8 dneh po nastali spremembi. Spremembo je treba javiti delodajalcu, ki jo mora v prihodnjih 8 dneh dostaviti Zavodu za soc. zav., če je ta izdal posebno odločbo o pravici do dodatka za otroka.

Če je Zavod soc. zav. izdal odločbo o pravici do dodatka za otroke, izda odločbo tudi o vsaki prijavljeni spremembi. Odločba o spremembi se dostavi zavarovancu in delodajalcu.

Čl. 11.

Delavec oz. nameščenec mora Zavodu za soc. zav. povrniti vso škodo, ki nastane zaradi tega, ker ni pravočasno prijavil spremembe, ki vpliva na pravico do dodatka za otroke, ali ker je predložil neresnične listine.

Zavod za soc. zav. ima pravico zahtevati povračilo za napačno izplačane zneske dodatka za otroke in jih izterjati po administrativni poti (z odbitkom od prihodnjih izplačil dodatkov za otroka z rubežem plače zavarovanca).

Če je nastala škoda po krivdi delodajalca, ali če se izplačani znesek po delodajalčevi krivdi od delavca ali nameščenca ni mogel izterjati, mora delodajalec sam povrniti Zavodu za soc. zav. prizadejano škodo. To povračilo se izterja po administrativni poti in sicer z odbitkom od zneska obračunih dodatkov za otroke ali s plačilnim nalogom.

Čl. 12.

Dodatek za otroke za časa bolezni, dokler traja nesposobnost za delo in pravica do bolniške hranarine (zdravljenje v bolnišnici, sanatoriju, toplicah ali zdravilišču) in prav tako za čas porodniškega dopusta, izplačuje Zavod za soc. zav. od dneva, ko je delavec oz. nameščencu prenehala pravica do plače (polne ali delne) in sicer na podlagi potrdila delodajalca, za katere otroke je bil izplačan dodatek in do katerega dne.

Čl. 13.

Koristnikom pokojnine oz. rente izplačuje dodatek za otroke Zavod za soc. zav. obenem z mesečnim izplačilom pokojnine, oz. rente.

Čl. 14.

Če delavec oz. nameščenec ni zadovoljen z odločbo delodajalca o pravici do dodatka za otroke, lahko zahteva od Zavoda za soc. zav., da mu izda odločbo o pravici do dodatka za otroke.

Zoper odločbe o pravici dodatka za otroke imajo zavarovanci pravico pritožbe. Te pritožbe rešujejo organi, pristojni za reševanje sporov o pravicah zavarovancev in socialnega zavarovanja, po predpisih, ki veljajo za reševanje takih sporov.

Zoper odločbe, s katerimi se delodajalcem v celoti ali delno odreče povračilo izplačanih dodatkov za otroke po predloženem obračunu, kakor tudi zoper plačilni nalog po tretjem odstavku 11. čl. te odredbe, je dopustna pritožba na istrski okrožni LO. oddelek za delo. Pri reševanju teh pritožb se upor ablja predpisi, ki veljajo za reševanje pritožb zoper plačilne naloge glede plačevanja in drugih terjatev iz soc. zav.

Čl. 15.

Posamezna izplačila dodatka za otroke zastarajo v enem letu, kar se računa od konca onega meseca, v katerem bi se morala ta izplačila izplačati zavarovancu.

To velja tudi tedaj, če se zahtevek za priznanje pravice do dodatka za otroke vloži z zamudo.

Čl. 16.

Predpisi te odredbe stopijo v veljavo dne 1. januarja 1949.

Zdravstvo v FLRJ

(Minister dr. P. Gregorič)

Najtežji problem so v naši državi glede zdravstva vsekakor nalezljive bolezni, od katerih nekatere pogosto povzročajo večje ali manjše epidemije. Te epidemije nam letno odtrgajo od proizvodnje na deset tisoče ljudi. Tako nam je letos na raznih nalezljivih boleznih — poleg tuberkuloze in malarije — obolelo do 30. novembra 36.889 ljudi (toda število obolenj je vsekakor večje). Stanje pri večini akutnih nalezljivih boleznih dokazuje trajno padanje (posebno pri pegavici, davici, griži). Toda nekatere nalezljive bolezni (kot n. pr. trebušni legar) še vedno naraščajo v primeri z l. 1939, med tem letom ko je škrlatinke in davice celo že dosti manj kot pred vojno. Umrljivost zaradi nalezljivih bolezni pada vedno bolj pri nekaterih boleznih kot pri davici in škrlatinki in je veliko nižja, kot je bila pred vojno.

V borbi proti nalezljivim boleznim, posebno pa proti trebušnemu legarju in davici smo izvedli obvezno cepljenje v vseh naših republikah. Leta 1948. je bilo cepljenih v naši državi proti trebušnemu legarju 7144, proti davici 140.000, proti kozam 604.000 oseb.

Borba proti tuberkulozi

Če računamo, da je letos v naši državi obolelo na akutnih nalezljivih boleznih približno 40.000 ljudi in da je vsak bolnik povprečno ležal 20 dni, vidimo, kako veliko škodo prizadevajo naši proizvodnji samo te vrste bolezni.

Ena najnevarnejših nalezljivih bolezni je vsekakor tuberkuloza. Računamo (ker še nimamo točne evidence in statistike), da je danes v Jugoslaviji najmanj 100.000 bolnikov z odprto, prav toliko pa z zaprto tuberkulozo. Na leto umre na tuberkulozi približno 30.000 odraslih in otrok. Nikakor še nismo tako daleč, da bi mogli vse bolnike zajeti v zdravljenje v bolnicah. Zato je zgraditev novih bolniških ustanov najnujnejša naloga v borbi proti tej bolezni za zdravljenje kakor tudi za izolacijo bolnika. Posebno dobro sredstvo je sistematični pregled s fluorografom. Letos smo fluorografsko pregledali nekaj več kot 50.000 ljudi. Vse te velike akcije smo izvedli posebno na velikih delovnih mestih. Najvažnejša preventivna akcija pa je vsekakor široka kampanja za cepljenje otrok in mladine do 18. leta s cepivom BCG. S to akcijo, ki smo jo pričeli 1. oktobra, smo zajeli do sedaj 150 tisoč otrok.

Naša država ima do danes 90.724 postelj za tuberkulozne bolnike, medtem ko jih je l. 1939. imela manj kot 3000. Plan zgraditve protituberkuloznih ustanov je letos zaradi pomanjkanja delovne sile in gradiva zelo zaostal in je nevarnost, da nalog plana ne bomo mogli izpolniti do konca leta 1951, ako l. 1949, ne bomo opravili tudi tistih nalog, ki jih nismo mogli izpolniti letos.

Število zdravnikov v protituberkulozni službi še nikakor ne krije vseh potreb. Prav tako je občutno veliko pomanjkanje srednjega in nižjega pomožnega osebja. V borbi proti malariji smo v zadnjih treh letih, posebno pa še letos, dosegli izredno povoljne uspehe. Medtem ko je bilo v Makedoniji leta 1946. nad 81.000 ugotovljenih primerov malarije, smo jih letos ugotovili samo 8000. V akciji za preprečavanje malarije je delovalo letos nad 100 ustanov. V akciji je sodelovalo 111 zdravnikov in približno 500 ostalih sodelavcev. Za ta velik uspeh se imamo zahvaliti razen prašku odnosno emulziji DDT, s katero smo polili približno 80,000.000 m2 stanovanj in hlevov ter približno 1500 ha vodne površine, predvsem dobri organizaciji te akcije ter požrtvovalnemu delu zdravnikov in osebja. K uspešni borbi proti nalezljivim boleznim je vsekakor veliko pripomogel sprejem zakona o preprečevanju in zatiranju nalezljivih bolezni.

Komite je izdelal program za kampanjo proti endemičnemu sifilisu v Bosni. Ta kampanja se bo v kratkem pričela in bo zajela zdravljenje vseh primerov endemičnega sifilisa najprej v Bosni in Hercegovini, nato pa še v ostalih ljudskih republikah. Naša država je dobila podporo v znesku 232.000 din. za to akcijo od mednarodnega dečjega fonda, kakor je tudi za akcijo proti tuberkulozi s cepljenjem otrok in mladine dobila trajno pomoč v prevoznih sredstvih, cepivu in zdravstveni ekipi danskega Rdečega križa. Pri tem bi hotel še nekaj dodati, da bi osvetlil odnos nekaterih držav, ki imajo z nami pogodbo o prijateljstvu. Ko je bilo treba izglasovati ta kredit v znesku približno 1/4 milijona dolarjev za borbo proti endemičnemu sifilisu v naši državi, se je eden izmed delegatov držav, s katerimi imamo pogodbo o prijateljstvu, vzdržal glasovanja, drugi pa se je odstranil iz sobe, verjetno zato, da bi se glasovanju izognil. Jugoslavija je bila pred vojno znana kot država, ki je bila v Evropi med tistimi državami, ki so imele največjo umrljivost otrok. Pričeli smo šele organizirati ustanove, ki bodo skrbele za zaščito otrok in mater. in vendar smo v tem pogledu dosegli že lepe uspehe. V Jugoslaviji smo imeli leta 1939 40 otroških dispanzerjev, v letu 1948. pa 116. Otroških posvetovalnic smo imeli v letu 1939. 50, v letu 1948. pa 294. Mlečnih kuhinj smo imeli v letu 1939. samo 3, v 1948. pa 24. Posvetovalnic za delavke smo imeli v letu 1939. 27, letos pa 303. Za otroške jasli smo imeli v l. 1939. 120 postelj, letos pa 625, otroških domov: 1939. - 160 postelj, 1948. - 1046, porodnišnic: 1939. - 638 postelj, 1948. - 1149. Porodniških postaj izven bolnic 1939 ni bilo, 1948. - 781. Posebno pozornost pa zbuja veliko število otroških ustanov, ki jih pred vojno skoraj nismo imeli, namreč jasli. Danes imamo 8 okrevališč s 787 posteljami in 12 otroških bolnišnic s 1149 posteljami. Danes imajo otroški oddelki 1377 postelj, medtem ko smo takšnih postelj imeli leta 1939. samo 453. Danes imamo v Jugoslaviji 153 pediatrov (zdravnikov za otroške bolezni) za skoraj 5 milijonov otrok, kar da povprečno na enega pediatra 33.000 otrok.

Posebnega pomena so otroške jasli za zdravje naših otrok in za gospodarstvo.

Z zakonom o zdravstveni inšpekciji smo dobili ustanovo, ki ima v sklopu splošne zdravstvene službe posebne naloge, da skrbi za zdravstvene in higienske pogoje življenja ljudskih množic ter nadzoruje izvajanje zdravstvenih in higienskih predpisov in ukrepov. Hitri industrijski razvoj in povečanje industrije in rudarstva povzroča takšne pojave, ki vsebujejo resno nevarnost za zdravje delavcev, graditeljev socializma. Odhod številnih deset in stotisoč ljudi iz vasi v mesta in zbiranje velikih množic delavcev na velikih gradbenih delih je resen zdravstveni problem. Isto velja tudi za mladino na delovnih mestih. Te delovne kolektive je treba zaščititi s posebnim zdravstvenim režimom. Osnovne naloge sanitarne inspekcije ji nalagajo, da mora skrbeti. da se izkoristijo prednosti razvoja našega gospodarstva in graditve socializma za zboljšanje zdravstvenih razmer. Sanitarna inspekcija mora preprečiti nastanek resnih zdravstvenih napak v gradnji objektov petletnega plana. Paziti mora, da pravilno izvajamo potreben sanitarni režim za zaščito zdravja delovnih ljudi.

Bolniške ustanove

V letošnjem letu se je zvišalo število bolniških ustanov (predvsem z adaptacijami) za 70 v vsej Jugoslaviji, število bolniških postelj pa za 4080. Število ambulantnih, polikliničnih ustanov (ambulant, dispanzerjev itd.) se je zvišalo za 194 novih ustanov. V vseh ambulantno - polikliničnih ustanovah so letos v prvem tromesečju izvršili 10 milijonov pregledov, kar je nad 1,700.000 pregledov več kakor lani. V vseh bolnišnicah v Jugoslaviji, ki imajo nekaj nad 40.000 bolniških postelj, je bilo v letu 1948. nad 500.000 bolnikov. Zobozdravniško pomoč daje danes 293 zobnih državnih ambulant, ki jih je 7 premičnih. Danes imamo v naši državi 61 kopaliških in klimatičnih zdravilišč z 18.000 posteljami, kar je v primeri s predvojnim stanjem za 50% več. Imamo 967 lekarn. Ena izmed osnovnih pomanjkljivosti v naši lekarniški službi je vsekakor nepravilna razporeditev lekarn. Glede tega smo že ukrenili vse, da se bo preveliko število lekarn v posameznih mestih znižalo, da pa bomo odprli v tistih krajih, kjer jih doslej ni bilo. V številnih mestih ustanavljamo lekarniške postaje.

Naša medicinska proizvodnja bi morala mnogo bolj napredovati. Industrija zdravil bi morala imeti zaradi obilice svojih proizvodov sorazmerno več visoko strokovnega kadra kakor ostale panoge industrije, toda prav v medicinski produkciji težko dobimo nove kadre. Če bi posvetili več pozornosti medicinski produkciji, bi že prihodnje leto prihranili zelo visoke vsote, ki jih moramo danes pošiljati v inozemstvo za nakup zdravil. Z vsemi silami bomo morali pospešiti medicinsko industrijo, kakor je n. pr. proizvodnja leč za očala, proizvodnja kirurgičnih šivank, bizmutovih soli, alkaloidov, opija, plastičnih mas za zobne proteze itd.

Letos smo pričeli hitro reševati problem cen zdravil in sicer po medicinskem kriteriju, t. j. določili smo tistim zdravilom, ki so predmet množične potrošnje, ter tistim, pri katerih mora bolnik uporabljati zdravilo dalje časa, nizko ceno, medtem ko smo tistim zdravilom, ki niso nujno potrebna in se redko uporabljajo, zvišali ceno.

Zdravstveni kadri

V naši državi je še vedno pomanjkanje zdravstvenih kadrov. Manjka nam zdravnikov, zdravstvenih sester, desinjektorjev, sanitarnih tehnikov, bolničarjev itd. Zvezna planska komisija je določila v petletnem planu, da se bo usposobilo 5500 srednjih zdravstvenih delavcev, leta 1947. smo plan izpolnili 147%-no, letošnji plan vpisa v srednje zdravstvene šole pa ni bil izpolnjen. V vsej Jugoslaviji se je vpisalo samo 87,5 gojencev. Danes imamo 58 srednjih medicinskih šol. Med temi je 13 novih medicinskih šol, ki so pričele z delom v letu 1948. V vseh teh šolah je danes 5031 gojencev, medtem ko je bilo v predvojni Jugoslaviji v vsem času samo 1258 dijakov. Razen tega imamo še 5 višjih zobozdravniških šol. V 64 nižjih medicinskih šolah, kjer traja šolanje 1 leto, se vzgaja strokovni kader za nego bolnikov in otrok. Za babice in desinfektorje se šola danes 2347 gojencev. Na vseh medicinskih fakultetah v Jugoslaviji študira nekaj manj kot 9000 študentov. Ob koncu petletnega plana bo opravilo medicinski študij, če bodo redno študirali, približno 25.000 medicincev, farmacevtov pa približno 7000. To bo vsekakor veliko olajšanje za zdravstveno službo, ki ji manjka danes vseh vrst medicinskih kadrov.

V naši državi imamo sedaj nekaj nad 4200 zdravnikov, ki so večji del že nad 50 let stari. V LR Bosni in Hercegovini pride na zdravnika 8211 prebivalcev, v Makedoniji 3128 prebivalcev, v Črni gori 5089, v Srbiji 3944, v Hrvatski 2700 in v Sloveniji 2631 prebivalcev, minimalna norma v vseh ostalih državah pa je na 1000 prebivalcev en zdravnik. Če upoštevamo, da ima Bosna in Hercegovina 19 okrajev brez zdravnika, čeprav ima najvišje število nalezljivih obolenj, Črna gora 10 okrajev brez lekarnarja, šele vidimo. s kakšnimi težavami se moramo boriti, da bi pravilno zavarovali zdravje naših delovnih ljudi. Lik novega ljudskega zdravnika, kakor ga zahteva novi čas in zgraditev socializma v naši državi, moramo vzgajati na nov način. Zdravnik ne sme biti samo dober človek in dober strokovnjak. — Zdravnik, ki dela v današnji Jugoslaviji, mora poznati vso problematiko kraja, v katerem dela, predvsem pa mora dobro poznati patologijo svoje dežele, posebno pa še patologijo kraja, kjer dela. Dobro mora poznati nova načela organizacije naše zdravstvene službe. Biti mora ne samo dober zdravnik, strokovnjak, temveč tudi dober družbeni delavec.

Potrebovali bomo veliko število pediatrov, specialistov za tuberkulozo, rentgenologov, epidemiologov in bakteriologov. Že danes moramo skrbeti, da bodo naši mladi zdravniki izbrali te stroke, ki jih bo rabila državna potreba po planu, sicer bi utegnili pasti v težak položaj, ki bi nam preprečil izvajanje naše zdravstvene politike.

GOSPODARSTVO

TRGOVINA • INDUSTRIJA • PROMET • FINANCE

Marshallov načrt pomeni vrsto težav in uničevanje posameznih panog italijanskega gospodarstva

Predvsem velja to za trgovsko mornarico, ker se polovica blaga iz Marshallovega načrta prevaža z ameriškimi ladjami (sicer bi ostala ameriška mornarica, ki se je med vojno povečala od 12 na 55 milijonov brutto reg. ton. nezaposlena). Neposredni efekt je ta, da italijanske ladje često prazne čakajo v ameriških lukah in da Italijani prodajajo ladje, ki so bile po vojni zgrajene v italijanskih ladjedelnicah. Posredni efekt pa je ta, da so italijanske ladjedelnice večinoma nezaposlene; od 92 večjih ladjedelnic je bilo v letošnjem letu stalno nezaposlenih povprečno 66! Da se ladjedelnice zaposlijo, je predvidena v proračunu za leto 1948—49 vsota 30 milijard lir kot vladina pomoč za gradnjo 260.000 ton ladjijskega prostora. — Težke posledice Marshallovega plana za evropsko ladjedelništvo so občutile tudi druge članice plana, zlasti Anglija; toda Italija je posebno prizadeta, ker ji Marshallov plan odvzema možnost, da doseže svoje predvojno mesto v trgovinski mornarici, ki je pred vojno bistveno doprinašala k uravnovešenju italijanske plačilne bilance. Brutto tonaža italijanske trgovinske mornarice znaša sedaj 2,3 milijone ton t. j. 68% iz l. 1939; dobra tretjina današnje tonaže sestavljajo ameriške «Liberty» ladje (med vojno grajene ladje male ekonomičnosti).

Z Marshallovim načrtom je Italija dalje morala sprejeti penetracijo ameriškega kapitala v italijansko gospodarstvo. Že v ameriško - italijanski trgovinski pogodbi je morala Italija neomejeno dovoliti uvoz ameriškega kapitala v Italijo. Toda ameriški vladi to ni bilo dovolj. V ameriško-italijanskem sporazumu od septembra 1948 jamči italijanska vlada prenosljivost (transferabilnost) dobičkov ameriškega kapitala v Italiji. Vse spore, ki nastanejo v zvezi z ameriško imovino v Italiji, je italijanska vlada zavezana predložiti mednarodni arbitraži. — Do sedaj je ameriški kapital prevzel v Italiji predvsem civilno aviacijo in petrolejsko industrijo (edine znatne investicije, ki jih je ameriški kapital podvzel v Italiji, obstoje v iskanju naftinih izvorov). Penetracija ameriškega kapitala v Italijo se seveda ne vrši samo v obliki prevzemanja akcij in dajanja kreditov italijanskim podjetjem. Morda so celo važnejše druge, bolj tehnične oblike penetracije — n. pr. investicije z dajanjem produkcijskih postopkov, patentov in «tehnične pomoči». Tako bo n. pr. imel ameriški monopol Western Electric milijarde lir dohodkov od «tehnične pomoči» pri reorganizaciji italijanske telegrafsko-telefonske mreže.

Za Italijo najtežja pa je ona določba Marshallovega načrta, ki omejuje italijanske možnosti izvoza. Zabranjen je izvoz predmetov vojnega značaja iz Italije v države, ki niso članice Marshallovega načrta, a so izdelani iz ameriških surovin. In ameriški organi v Italiji lahko zabranijo izvoz predmetov, ki so izdelani iz ameriških surovin (prejetih po Marshallovem načrtu) in ki utegnejo biti vojnega značaja.

Če povzamemo, lahko ugotovimo: Marshallov načrt ne daje perspektiv niti za zboljšanje italijanske zunanje trgovine niti za reorganizacijo italijanske industrije niti ne rešuje brezposelnosti ne rešuje proračunskega deficita in inflacije. Naprotno vodi k stalni odvisnosti italijanskega gospodarstva od Zedinjenih ameriških držav.

Vendar se je De Gasperijeva vlada z obema rokama oprijela Marshallovega načrta — iz enostavnega razloga, ker bi se sicer ne mogla obdržati niti mesec dni. Marshallov načrt je sprejela tudi italijanska buržoazija. Sprejela ga je iz strahu pred revolucionarno situacijo, ki bi sicer nastala. Zaradi tega strahu je italijanska buržoazija sprejela ekonomsko, politično in vojaško odvisnost Italije od Zedinjenih ameriških držav.

Seveda italijanski vladajoči razred ni z navdušenjem plačal te težke cene za ameriško pomoč. Značilna je v tem pogledu izjava ministra za zunanjo trgovino Merzagore v parlamentu 7. X. 1948: «Jaz za svojo osebo bi raje uvažal poljski premog v zameno za izvoz naše mehanične industrije, kot da dobim v dar premog, ki sicer alimentira lirski fond, ki pa hromi našo produkcijo in našo zunanjo trgovino.»

Gornje besede so gotovo zanimiv izraz želja italijanske buržoazije. Mnogo važnejše pa je seveda vprašanje, ali ima odnosno ali bo imela italijanska buržoazija objektivne možnosti, da te svoje želje spremeni v dejanski odpor proti odvisnosti od Zedinjenih držav. Na temelju vseh navedenih podatkov lahko odgovorimo, da ima in bo imela italijanska buržoazija bore malo možnosti, da bi v prihodnjih letih sama nudila znaten odpor Združenim državam, da bi se borila za neodvisnost od Združenih držav.

Imperialisti vrše civilizatorsko misijo nad indonezijskim ljudstvom

Padalci nad Djokjakarto

Pohod Holandije nad indonezijsko republiko je izzval zgražanje vsega poštenega sveta razen seveda Amerike in Anglije.

Prav zaradi tega je Organizacija združenih narodov prišla v položaj, da ni mogla preprečiti napada in ubraniti svobodo republike. Ko se je leta 1947 reševalo to vprašanje pri ZN, so stale imenovane države skupno s Francijo na strani Holandije. Tedaj so zastopniki Sovjetske zveze in ostalih demokratičnih držav zahtevali, da se holandske čete takoj umaknejo. Vendar predlog ni bil sprejet. Proti njemu sta bili celo Belgija in Kitajska. Vendar je upornost Sovjetske zveze privedla do zaključka, da se vojna ustavi in čete obdrže, kar so zavzele. Predlog o sestavi posebne komisije je bil isto tako odbit. Vojna se je torej nadaljevala kljub ukazu o prenehanju sovražnosti; sedaj pa je dobila druge oblike.

Združene države Amerike so izigravale Organizacijo združenih narodov, s tem da so zahtevale komisijo «de bon offices», katere člani so bili Američani, Belgijci in Avstralci. Stvarno je ta komisija bila samo instrument holandskega odnosno ameriškega imperializma. Medtem ko je komisija nadzorovala položaj v Indoneziji, so holandski tanki pod zaščito ameriških letal nadaljevali zasedbo novih pokrajin in tako oropali indonezijsko republiko dragocenih predelov.

1948 je komisija napravila še en korak v službi imperializma. Indonezijska republika je bila prisiljena podpisati tako imenovani «sporazum na Renvillu», ki je bil podpisan na britanski vojni ladji istega imena. Po tem sporazumu, ki je bil za Indonezijo katastrofalen, je bilo otočje razdeljeno po tako imenovani «Van Mookovi liniji». Indonezijski republiki je ostal slabši, planinski del Sumatre, manjvredne gospodarske in strateške vrednosti, in manjši del Jave. Na zasedenem ozemlju so sestavili neke lutkovne vlade in kasneje «Združene države Indonezije» pod holandsko krono. Komisija «de bon offices» je za tem poslala ultimatum indonezijski republiki, naj tudi ona pristopi v to zvezo pod holandsko krono. Indonezija pa se je tem akcijam, ki so se vodile pod firmo OZN in ki z drugimi besedami pomenijo likvidacijo še ostalega dela nezavisne Indonezije, upirala.

V teku 1948 leta je bila osnovana tako imenovana federalna vlada indonezijskih držav pod holandsko krono. V tej «vladi» je bilo devet mest, od katerih tri so bila na razpolago za indonezijsko republiko, čim pristane, da pristopi v «zvezo». Proglašeno je bilo premirje, da se da možnost republiki, da sprejme diktat Holandske in komisije «de bon offices». V vladi Indonezije je bilo polno desničarjev, ki so kolebali in premišljevali o predlogu, vendar je bilo javno mnenje nasprotno. V Djokjakarti je prišlo do konference, ki je dovedla do nove krize, kajti desničarji in muslimani odbijajo predlog, da bi se republika diplomatsko povezala s Sovjetsko zvezo. Kmalu za tem je prišlo na Javi do spopada med desničarji in komunisti. Ubit je bil vodja komunistov Muso in aretiran bivši minister isto tako komunist Sharrifodin.

22. oktobra leta 1948 je izjavila indonezijska vlada svoj pristop v lutkovno federacijo. Holandska vlada je poslala zaradi tega delegacijo, ki je imela nalogo, da stvar še bolj uredi. Toda Holandska je v upanju, da so indonezijske sile razbite, stavila vse hujše predloge, ki so stremili za tem, da popolnoma izbrišejo indonezijsko republiko. Jasno, da niso mogli predstavniki indonezijske republike pristati na te predloge, ne da bi se bali notranjega upora. To je v glavnih potezah zgodovina najnovejših dogodkov, ki so dovedli do ultimatuma 19. decembra 1948 leta z zračnim napadom na Djokjakarto.

Iz vsakodnevnih novic se je videlo, kako se je začela vojna. Po zavzetju glavnega mesta so Holandci zavzeli še nekaj mest in prodirajo v notranjost s kopenskimi, zračnimi in morskimi silami. Jasno je, da se vojni pohod ne bo obnesel vselej, kot se je do sedaj, kajti Indonezijcev pod orožjem je 250.000, medtem ko je Holandcev 150.000. Sijajno oboroženi Indonezijci so odšli pod vodstvom komunistične partije v partizane in borbe se že vodijo. Tudi v krajih, ki so pripadali lutkovni vladi, so se že domačini uprli in tudi oni vodijo ostro borbo. Kaže, da se je požar v Indoneziji šele zdaj razplamtel.

Kakor smo videli iz prvih poročil, so bili ob zavzetju glavnega mesta ujeti predsednik republike Soekarno, predsednik vlade Hatta, zunanji minister Hadi Augus Selim, bivši predsednik vlade Sutan Šarir in končno je padel v ujetništvo tudi vrhovni poveljnik oboroženih sil Indonezije general Suderman.

Ta napad ni bil samo izvršen zaradi propada konference, ki je predlagala pristop indonezijske republike k lutkovni zvezi, temveč je bil to namig Amerike zaradi nevzdržnega napredovanja kitajske narodno-osvobodilne vojske in zaradi neposredne likvidacije Cangkajška in kuomintanga. Napad je bil izvršen, da se

Reakcionarni MOHAMED HATTA, «ujeti» predsednik vlade.

prepreči delovanje komunističnega pokreta, ki bi prav gotovo odvzel še one položaje imperialistom, ki so ostali do sedaj po otokih. Holandski ministrski predsednik Drees je izjavil v parlamentu, da je ta akcija «poštena» in da so jo začeli po dobrem premišljanju ter da prinaša Indoneziji «red in varnost», ljudstvu Indonezije pa «svobodo». Kako «poštena» je ta akcija, nam pove proglas Komunistične partije Holandske: «Ni dolgo tega, ko so vladajoče stranke trdile, da ne bodo podvzele nobene vojne akcije proti indonezijski republiki, toda vlada je prevarala ljudstvo. Holandska vojska se danes bojuje za koristi kolonizatorjev, ki hočejo izkoriščati vse indonezijsko ljudstvo».

Da je prišlo do najnovejše holandske vojne akcije, nosijo veliko odgovornost razni ministri indonezijske republike, ki so podvzemali razne ukrepe, da bi onemogočili vpliv komunistov v vladi in da bi indonezijska republika brez večjih pretresljajev prišla v krilo lutkovne federacije.

Predsednik vlade Hatta je bil eden tistih, ki je stalno kazal, da je najbolj naklonjen kapitulantstvu. V omenjenem proglasu centralnega komiteja Komunistične partije Holandske obtožujejo ne samo holandsko vlado, ampak tudi Hattovo vlado, ki jo imenujejo izdajalsko zaradi tega, ker se je borila proti najboljšim zaščitnikom republike Indonezije, proti komunistom, in da je republiko izročila kolonialnim holandski mčetam. Postavlja se vprašanje samo od sebe, ali ni morda s tihim znanjem Hatte bil izvršen napad na prestolnico republike in ali niso morda vso stvar na zadnji konferenci zavlačevali samo zato, da se preslepi ljudstvo, da se ne bi «prekmalu» dvignilo na vstajo.

Omenili smo, da je bil pred nekaj meseci ubit komunistični prvak v borbi med naprednimi in nazadnjaškimi Indonezijci na vzhodni Javi. Muso je tedaj govoril, da je slaba stran Indonezije v tem, da revolucija ni bila izvedena do konca, da je to bila samo nacionalna osvobodilna revolucija, a socialna, da se je šele začela. Bile so napravljene mnoge napake med borbo, pa tudi komunisti so jih napravili, je rekel Muso, ker so dovolili, da preide oblast v roke kapitalističnih in meščanskih elementov, ki se bore proti odpravi fevdalnih ostankov, proti pravi demokraciji. Holandski imperialisti so naši glavni nasprotniki, pa tudi v domovini je mnogo ljudi, ki ovirajo svobodo in demokracijo ter jih moramo uvrstiti v vrsto s Holandci.

Legendarni voditelj indonezijskih komunistov je padel, toda njegove besede so se uresničile. Politika Hatte je pripeljala do kapitulacije in izdajstva, ki je zakrinkana z «iznenadnim» sestopom zračnih padalskih čet dne 19. decembra 1948 na prestolnico Indonezije.

Za najnovejše obdobje indonezijskega vprašanja je značilno z ene strani nasilje imperialističnih napadalcev, na drugi strani pa kapitulantstvo indonezijske reakcije. Ves svet je z veliko naklonjenostjo gledal svobodoljubno ljudstvo Indonezije v junaški borbi in je soglašal z odporom, ki ga je do nedavnega nudila indonezijska vlada proti imperialističnim nakanam. Tudi danes ne obsoja svet vso vlado, samo njeni glavni predstavniki bodo ostali z žigom izdajalca, ljudstvo pa se bo še dalje borilo pod vodstvom komunistične partije v Ljudski fronti.

NASA KARTA PRIKAZUJE OZEMLJE, KI SO GA CETE KITAJSKE LJUDSKE ARMADE OSVOBODILE DO 15. DECEMBRA 1948. TEZISCE NAPADOV KITAJSKE LJUDSKE ARMADE JE SEDAJ NA KOMUNIKACIJAH, KI VODIJO NEPOSREDNO K NANKINGU. PO OSVOBODITVI SUCOVA JE BORBA ZA NANKING ZE STOPILA V ODLOCILNO FAZO

A. L. STRONG

MISEL MAO CE TUNGA

Komunistična partija Kitajske se smatra, kakor se smatrajo tudi druge komunistične partije, za avantgardo proletariata. Na Kitajskem se smatra za predstavnika in voditelja ostalih razredov: kmetov, male buržoazije in srednjega razreda v majhnih in velikih mestih. Celo pojmovanje «proletariata» kot baze komunistične partije je dobilo nov pomen, Liu Hsiao Ci je razložil to povsem jasno. «Po Marxu», pravi, «so industrijski delavci edini razred, ki lahko stopi na čelo za uresničenje komunizma. To je resnica, in sicer iz več vzrokov: 1. industrijski delavci nimajo proizvajalnih sredstev; 2. industrijski delavci se preživljajo s prodajo svoje delovne sile; 3. industrijski delavci so disciplinirani in delajo kolektivno z drugimi delavci v tovarni».

«Vse to velja za zapadni svet», pravi Liu Hsiao Ci. «Toda na Kitajskem je samo nekaj milijonov takšnih ljudi. Izmed naših 450 milijonov ljudi bi lahko imenovali samo dva ali tri milijone industrijske delavce, ki jih imperialisti in kapitalisti potiskajo v položaj, da bodo nekega dne osnovna sila komunistične partije. Toda Mao Ce Tung vzgaja druga dva ali tri milijone druge vrste ljudi, ki niso nič manj disciplinirani ali predani».

«Poglejte na primer tistega 'ubogega vraga', ki vam prinese čaj, sončnična jedrca in kikiriki. Vzgojen je v naši posebni, visoki vojaški komunistični organizaciji. Niti na misel mu ne pride, da bi zahteval kikiriki zase. Ve, da je kikiriki na razpolago v omejeni količini, da je to za goste in obiskovalce in da bi dobil to poslastico samo ob praznovanju kakega rojstnega dne. Ve, da bo dobil tisto hrano, ki je je dovolj, poleg tega pa letno in zimsko uniformo. Nič drugega tudi ne zahteva. Srečen je, da je tovariš med tovariši, da ga spoštujejo kot človeško bitje, ker se bori za boljše življenje vsega kitajskega naroda, ki ga bo deležen tudi on».

«Kitajska ima malo industrijskih delavcev, ki bi lahko bili temelj komunizma, pač pa imamo milijone fantov, kakršen je ta! Takih ljudi Marx ni poznal, toda ti so vzgojeni v duhu komunizma. Njihova disciplina in predanost javni službi ni manjša od discipline in predanosti industrijskih delavcev. Ti fantje žrtvujejo svoje življenje v borbi proti tujemu imperializmu in domačim zatiralcem celo, če so zelo mladi. Zdaj se bore za novo demokracijo, toda v bodoče, ko pride čas, da bomo gradili socializem, bodo pripravljeni graditi ga. Ko pride čas za komunizem, bodo pripravljeni tudi na to».

Liu mi je razložil še mnoge druge «novosti in odkritja»: vlogo kmetov v revoluciji, «enotno fronto», vojno strategijo, sistem preskrbe itd.

Revolucija na Kitajskem je agrarna revolucija. Njena osnovna karakteristika je v tem, da so kmetje glavna množica, ki se upira zatiranju po tujem kapitalu in zaostalih srednjeveških elementih v kitajskih pokrajinah. V preteklosti marksistična analiza ni bila uporabljena v vodstvu takšne revolucije. V preteklosti je agrarni revoluciji manjkalo discipline in povezanosti. Zaradi tega se niso posrečile. Mao Ce Tung razvija teoretične osnove agrarne revolucije. On pravi na primer, da «demokracija» mora biti «kmečka demokracija» z oblikami glasovanja, ki so prilagojene nepismenim kmetom, a ti glasujejo tako, da spuščajo zrna graha v kandidatovo skrinjico. Mao Ce Tung premaguje tradicionalno šibkost agrarnih revolucij s povezanostjo, disciplino in predanostjo visoko razvite organizacije, o čemer smo prej govorili.

«Enotna fronta», v kateri so zastopani razni razredi, je vprašanje, okrog katerega so se borile komunistične partije vseh držav. «Morate se združiti z njimi v določenih točkah, v drugih točkah pa se boriti proti njim», je pojasnil Liu. «Naša napaka leta 1927, je bila v tem, da smo se združili z buržoazijo, nismo pa se proti nji borili. Tako je buržoazija dosegla svoje cilje, naše pa zavrgla. V poznejših letih smo storili nasprotno napako. Borili smo se proti buržoaziji, nismo pa našli načina, da bi se združili vsaj z malimi mestnimi trgovci. Potrebna je bila skrbna in nenehna analiza, da bi vedeli, kdaj in v katerih točkah naj se združimo, a kdaj in v katerih točkah borimo. Združujemo se s kitajskimi kapitalisti proti japonski buržoaziji, proti tujemu kapitalizmu in njegovim kitajskim agentom, proti fevdalizmu, borimo pa se proti slehernemu poskusu kapitalistov, da bi zatirali delavce ali sklepali kompromis z imperializmom in fevdalizmom. Skratka, naša politika je politika združevanja s kapitalisti in hkrati borbe proti njim».

Kitajski komunisti se trenutno zavzemajo za sodelovanje med kapitalisti in delavci z določenimi pogoji. V marksističnih delih o takšnem sodelovanju ni duha ne sluha. Lenin je nekoč o tem govoril samo zato, da bi se temu uprl. «Takšno sodelovanje dejansko pomeni izdajstvo delavcev v starih kapitalističnih državah», pravi Liu Hsiao Ci.

«Toda v na pol kolonialnih deželah, kakor je Kitajska, imajo delavci skupne interese s kapitalisti proti tujemu monopolističnemu kapitalu in domačemu birokratskemu kapitalu. V tem primeru je sodelovanje lahko v interesu delavcev. V kitajski nacionalni industriji morajo delavci stremeti za povečanjem proizvodnje, medtem ko morajo kapitalisti zboljševati življenjske pogoje delavcev. Samo v takšnih okoliščinah se lahko nacionalna industrija izogne uničenju. To je naša industrijska politika in to politiko apliciramo na vse tri vrste industrije — državno, privatno in zadružno.

Na analizi Mao Ce Tunga je zasnovana tudi komunistična vojna strategija, ki je omogočila, da so začeli z vojsko 3000 mož in da imajo po dvajsetih letih na razpolago vojsko, ki šteje 1,500.000 mož, in da se pri tem preskrbujejo z vojnimi potrebščinami in celo s človeško silo od sovražnika. O tem bomo kratko spregovorili pozneje, toda popolnoma se to ne da osvetliti. «Ni še čas, da bi sovražniku odkrili načrt,» pravi Liu. «Naj ga proučuje polagoma. Japonci so ga bili proučili, toda potrebovali so osem let, potem pa jim ni več koristil. Čangkajšku pomaga zdaj Okamura, bivši vrhovni komandant japonskih sil na Kitajskem, kot svetovalec v Nankingu, toda mi uporabljamo zdaj proti Cangkajšku novo strategijo.»

«Komunistična partija Kitajske je bila vedno herojska», je rekel Liu Ting Ji, šef informacijskega oddelka Centralnega komiteja, «toda vodstvo je zagrešilo mnogo napak, preden si je pridobilo izkušnje. To so bile drago plačane napake in zato so nas naučile, da se bomo v bodoče takšnim in podobnim napakam izogibali. V veliki revoluciji je štelo naše članstvo 50.000. Po protirevoluciji in Cangkajškovih pokoljih je padlo na 10.000. V sovjetskem obdobju Kjangsija se je dvignilo na 300.000 in po velikem pohodu je znova padlo na 40.000. Naša Rdeča armada je v začetku državljanske vojne dosegla 300.000 mož in po velikem pohodu je padla na 40.000. Te izgube so bile posledica politike našega vodstva, preden se je utrdilo vodstvo Mao Ce Tunga. Zdaj ima naša partija 2,200.000 članov. Imamo redno vojsko, ki šteje na poldrug milijon vojakov, oborožena vaška milica pa šteje okrog 4 milijone mož.

(Se nadaljuje)

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III. nad. — Telefon št. 93-806 — UPRAVA: ULICA R. MANNA št. 29 — Telefonska številka 8351. OGLASI: od 8.30-12 in od 15-18, tel. 37-847. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 40, finančno-pravni 60, osmrtnice 70 lir. Izdaja ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISKA D. Z O. Z. — TRST. — Odg. urednik STANISLAV RENKO. — Tiska Tržaški tiskarski zavod.
NAROČNINA: Cona A: mesečna 260, četrtletna 750, polletna 1400, celoletna 2600 lir; Cona B. 144, 414, 792, 1440 jugolir; FLRJ: 55, 165, 330, 650 din. Poštni tekoči račun za STO-ZVU: «Založništvo Primorski dnevnik», Trst 11-5374; za FLRJ: «Primorski dnevnik», uprava: Ljubljana 6-90601-19